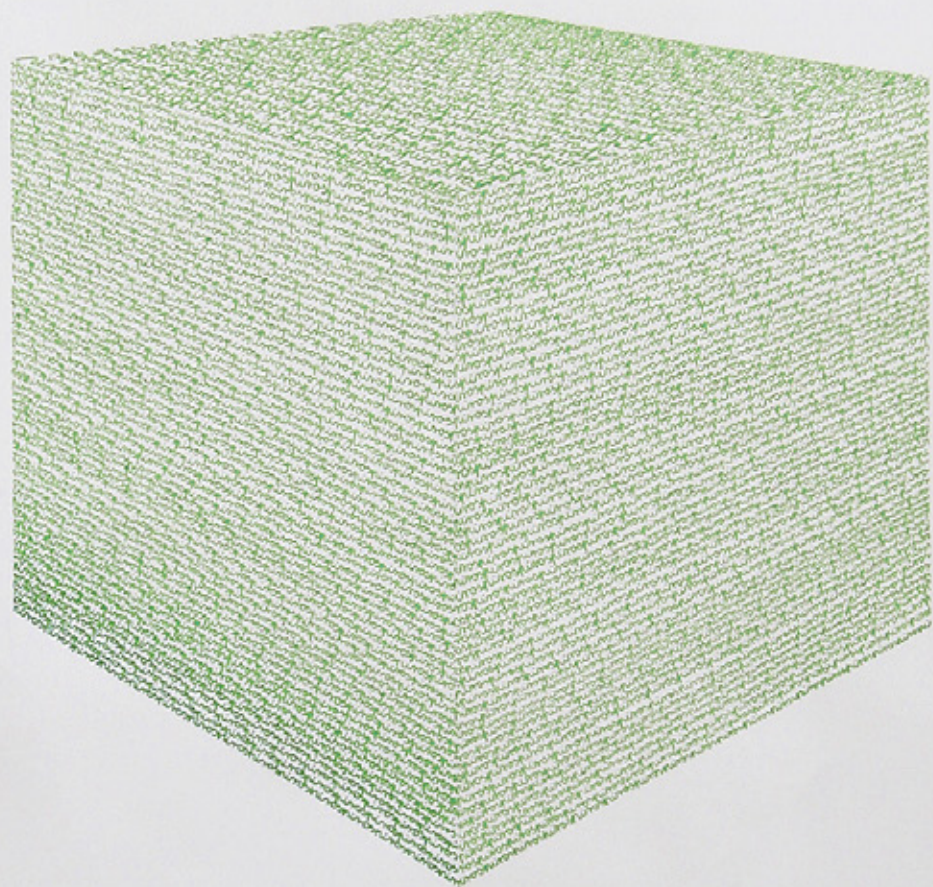

ay @krif

apokrif

a halállal nem //
érdemes dumálni //

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente

VII. évfolyam, 1. szám
2014. tavasz

Főszerkesztő
Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Főszerkesztő-helyettes
Tarcsey Zoltán

Szerkesztők
Torma Mária (*próza*)
Reichert Gábor (*kritika*)
veress dani (*kép*)
Murzsa Tímea (*Apokrif Online*)

Spiritus rector
Fráter Zoltán

•

Munkatársak
Gál Soma (*szerkesztőségi asszisztens/pr*)
Radnóty Zoltán (*tördelés/design*)
Evellei Kata (*szöveggondozás*)

Szerkesztőség
1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó
Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda
Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2014 Az Apokrif 2014/1. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Szálinger Balázs <i>Valaki</i>	7
Juhász Tibor <i>Mint ő, Az énekesnő II., Beszorult</i>	8
Kabai Lóránt <i>tandori és a képmagyarázás</i>	11
Bezsenyi Tamás <i>Kinek a királya?</i>	13
Mizsur Dániel <i>Az utolsó tájkép, Nyelv és kavics</i>	16
Jónás Tamás <i>Mindent a boldogságról, Gyalog a pokolba</i>	18
Karsza Andrea <i>Baleset</i>	21
Bödecs László <i>Nem volt ez jó neki</i>	26
Evellei Kata <i>Tabló, Papnő, Akropolisz</i>	28
Gerőcs Péter <i>Hogyan hazudik tizenkét tanú</i>	32
Kötter Tamás <i>Dirty Santa</i>	40

Látószög

veress dani • Só az észnek, cukor a szemnek <i>(Molnár Judit Lilla szövegművészeti kísérleteiről)</i>	54
---	----

Látótávolság

Papp Máté • <i>A dadogás dialektikája</i> (<i>Kabai Lóránt: avasi keserű</i>).....	57
Murzsa Tímea • <i>Istent játszani</i> (<i>Gerőcs Péter: A betegség háza</i>)	60
Balogh Ákos • <i>Versbeton</i> (<i>Korpa Tamás: Egy híd térfogatáról</i>).....	64
Füzi Péter • <i>Felszínes reklámvilágok</i> (<i>Kötter Tamás: Rablóhalak</i>)	67
Makai Máté • <i>A szent egyediség dicsérete</i> (<i>Evellei Kata: Álombunker</i>).....	71

Illusztrációk

E számunkat Molnár Judit Lilla munkái illusztrálják.

Borító

Stroop kocka

(2012, tus, papír, 70 × 100 cm)

Donka Gergely, Molnár Judit Lilla: *Military (részletek)*, 2014

Valaki

Ablakainkban mindig ugyanaz
A karácsony előtti szomorúság,
Mindig az a reményekkel kitöltött,
Lényegileg megváltatlan hiány.
Egy pezsgős asztal közepére tesszük,
S átöccintjük az újév oldalára.

Minden színünk, ízünk a forgalomban
Dobja ki a valós méreteit:
Ha nem festjük az utcára magunkat,
Otthonülő szentek még lehetünk,
Akikre jó gondolni, hogy megvannak,
De más fogadalmában nem kapunk helyet.

Pedig most az lesz, hogy én valakit
Leszúrkátek egy egyensúlyi pontra,
Körbejárom vagy kétszer villamossal,
Majd átrántom a saját oldalamra.
Boldog újévet, asztali bolond,
Boldog újévet, az Isten vigyázzon,

Szervusz, sőtartó, koccintsál a borssal.

Mint ő

Esett, a pályaudvar hirdetőabláján
elfolytak a moziplakátok és az eltűnt
kedvenceiket kereső hirdetések.
Már hallgattunk egy ideje.
Ne egyem magam, szólalt meg,
hogymár csak erre az arcszesz-
szagú házi pálinkára futotta.
Meg azt is mondta, hogy egyszerűbb
külföldre jutni, mint gondolom.

A külvárosban szálltunk le.
Csillogott az aszfalt, a kátyúban
bugyborékolta a póznák fénye.
Egy buszmegállóban megálltunk,
rosszul vagyok, támolygott a padra.
És miközben szakadatlanul pattogott
a lemeztető, sírva fakadt azokkal
az idegesítő, nemtelen archúzódásokkal,
melyekhez mindenkinek joga van.

Kiálltam az esőre. Az olvashatatlaná
ázott menetrendet néztem.
Ott nem hallottam őt, és valamivel
elviselhetőbb lett, hogy nem akartam
vigasztalni. Álltam és tudtam,
hogymár utódja sem ad blokkot,
és ugyanúgy lopja a túrók táskát
meg a kávékat, mint ő.

Az énekesnő II.

Aznap este először állt meztelenül
színpadra. Az emelvény előtt ülő
bagószájú férfiak kedvesen suttozták,
hogy nem csak toporogni kell. Tudta,
egy énekesnőtől többet várnak,
és hitt nekik még akkor is,
mikor a művészbejárónak nevezett
hátsó kijárat lemezajtájának nyomták.

Aznap este nem volt meleg víz.
Csak didergett a zuhany alatt,
miközben bőre növekvő vörösségén
ott húzódtak a szorítások csíkjai.
Mint egy refrén, anyja szavai
jártak a fejében, minden nőt
kurvának nevezett, akinek nem
volt gyereke vagy daganata.

Aznap este nem tudta becsukni
a szemét, pedig szurkált a plafonról
csüngő hagyományos izzó bogarakat
vonzó világa. Pucéran feküdt
alatta, mereven végignyúlva
a törtfehérre mosott lepedőn.

Beszorult

Másnap az ablakban megtaláltam
a tüdőrákról szóló prospektust.
Véletlenül hagytam ott, mikor elküldött,
mert fiatal vagyok, ne nézd, ahogy cafatokban
köhögöm fel, ami még belém szorult.
A bejárat előtt kaptam egy lánytól.
A hátán rajta volt gyülekezetének
minden elérhetősége. Szép volt,
olyan szűzies, de valahogy eszembe
jutott róla az a túlsúlyos ápoló,
aki lopkodott a jókívánságokkal
ellátott bonbonokból. Tudom, mert azt hittem,
legalább az édességet megkívánta.
Kifelé menet neki adtam, amit hagyott.
A fotocellás ajtó előtt nem állt ott
a lány. Igyekeztem nagyon közhelyesen
gondolkodni, felháborodni az egyikükön.

tandori és a képmagyarítás

most már látom (látni vélem):
 a férfi, aki mintha a halott nyúlnak
 képeket magyarázó férfiről beszélne,
 olyan, mint aki maga-magát,
 egyszersmind különös tükörképét mintázza így;
 „mint aki halott”, mondja nyulat tartó férfiről, holott.
 igen, ezen az arcon a tartósság — a kitartásé.
 (a nyúlról vagy verebekről *most* szót se.)
 az öltözék *látszatra* szedett-vedettsége,
 ahogyan megszólal, gesztikulál
 (kabát, pulóver alól póló, elmaradhatatlan sapka),
 szemben a megnevezett joseph beuys
 — látható a kép? és mi *látható*?
 mindez se tragédiát, se belenyugvást nem sugall,
 egyszerűen így van, megvan, ennyi van
 — eddig lehet eljutni, amikor még minden lehetséges,
 nem csak képek vagy bármi más *magyarítása*.

„hogyan magyarázzunk el verseket... (1985)”
 — a dolog maga pedig mindegyre *túl van* az időn.
 diafan ragyogás.

Molnár Judit Lilla: *Ezüstlakodalom*, 2012
25 db alufóliával bevont karton, lécs

Kinek a királya?

Fújt a szél. Meglehetősen. Pár percenként taszított egyet minden elé kerülő élön és élettelenen. Az utcák kihaltak voltak. A kapualjak fölé magyar zászlókat tűztek. A legtöbbet felcsavarta a szél a rudakra. Csak a rojtos szélük integetett az utcák vége felé. Néhol viszont akkurátusan le voltak vágva a szétbomlott szélek. Ilyenkor a feltekeredett zászló olyan volt, akár egy pálcára szúrt nemzeti jégkrém, amit jól ketté lehetne harapni és lenyelni. Legalábbis Veronika így képzelte. A kukák mellett vacogva várta, hogy végre elkezdődjön. Az augusztus 20-ai tűzijátékra egyáltalán nem volt kíváncsi. Viszont a két kistestvére igen. Az egész család a gangos bérház bejárati lépcsőin ült. Ne menjünk ki? Hátha elkezdődött? – vetette fel a legkisebb lány, Mónika. Az anya válasza se méltatta, csak lusta, hanyag kézmozdulattal a lány vállára tette a kezét, és magához húzta.

– Ne izgulj, mindent látni fogsz – súgta a lánya fülébe, majd mintegy saját ígéretét kijátszva beleharapott a kislány fülébe. Mónika jajveszékelve megugrott. Éles hangon kíváncsiskodott, hogy mi volt ez. Kérdése végét már elnyelte a család hangos kacagása.

A vakolat hiányos függönyként ereszkedett az öreg, malterfoltos téglafalra. A zöld kukák hiába voltak ugyanolyan magasak. A középső lány, Nikike sorban megállt mindegyik kuka előtt, majd addig pipiskedett, míg megbizonyosodott róla, még mindig nem elég magas. Sokkal jobban szerette ezt a méricskélést, mint az iskolait. Ott a néni mindig rendkívül egykedvűen állította mezítláb egy hideg, rücskös fémtáblára. Azon mérték a súlyát, magasságát is. Egy hosszú fémrúdhoz kellett simulnia, ami szintén nagyon hideg volt. Majd a néni egy kicsi vaspapucsot húzott a fejéhez. Niki mindig úgy érezte, ezzel kissé össze is nyomja őt.

Most az iskolára készülve remélte, a nyújtózással nemcsak lemérheti, de kissé meg is nyújtja magát. Ellensúlyozhatja az iskolai töpörödését.

A közeli kocsmában kinyitották az ajtót. Egy tántorgó részeg küzdött azzal a másfél lépcsővel, hogy szabályosan tudjon rágyújtani. Botorkált a járdán, ismételte félhangosan, hogy csak öt méter távolságban kell lennie. Állampolgári kötelességtudatra itta magát. A méternek látszó lépések után a hátát rutinosan a falnak vetette, nehogy eldőljön. Hangosan és tisztán kihallatszódott, hogy *Oly távol vagy tőlem, és mégis közel...* A meginduló tűzijáték dörrenései szétszabdalták a dallamot. A lányok óriási visítás közepette rohantak az utcára.

A tűzijáték elé tornyosuló házak kitakarták a csillogó robbanások nagy részét. A legmagasabbra repülő, villódzó csíkok látványa kezdetben akár fél percig is beleégett a kis Mónika szemébe, úgy tűnt számára, mintha a dögnehéz, fekete házak szatyorfület kaptak volna, amivel felemelhetné és arrébb vihetné őket. Lassan azonban a szeme hozzászokott a fényhez. A mindenfelé szálló fénycsóvák közül aztán már csak olyanokat látott, amiket mintha a kémények nyeltek volna el.

Egészen váratlanul lett vége a fénypompának. Mónika esetlen ütemű tapsával se tudta visszacsalogatni. A lépcsőházban már elég ernyedten sétáltak felfelé, de ösztönösen kihagyták a félgömbszerűre kopott lépcsőket. A lakásba érve az anyuka véletlenül bekapcsolta a tévét. A lyukas fotelre terített takaró alá dughatta a kapcsolót valamelyik gyerek. Az odahuppanó asszonynak szinte azonnal válaszolnia kellett, vajon mi az a sok ember azon az óriási színpadon, és miért énekelnek olyan veszett hangosan. A válaszadásra nyert egy kis időt, mert nagy nehezen fel kellett állnia, hogy ne nyomja testével a hangerőgombot egyre feljebb. A közbeékelte reklám gyorsabb választ adott: az István, a király előadása ment a tévében.

„Emiatt volt a tűzijáték is, rá emlékezünk, mert ő sült kenyeret nekünk, szegényeknek. Ő olyan nagy király volt...” Vágta ki magát a mama. Veronika lusta, macskás mozdulatokkal sétált be a szobába egy szikkadt péksüteménnyel. Beleharapott, és a rágást szinte meg sem szakítva vágott közbe: „Az nem a mi királyunk, hanem a magyaroké. Nekik csinálta meg a jót.”

Az anya nem is tudta pontosan eldönteni, miért vált indulatosá. Talán inkább a foghegyről való beszéd miatt. Végigfutott benne férje emléke, aki ugyanígy szúrt oda mindig, ha ő valamit nem csinált meg neki szinte azonnal. Fellobbanó haragja miatt nem figyelt oda pontosan, mit mondott a lány. Vissza nem akart kérdezni, inkább ráripakodott: „Miért zabálsz meg azt a kurva kiflit, az a húgodé, ő még jár iskolába. Hát mit egyen ez a szerencsétlen? Te még sohase tettél kenyeret az asztalunkra, ahogy apád se!”

Niki bámulta a földre dobott kifli szétkenődött alakját. Nem értette, a kenyeres király tűzijátéka miért gátolta meg, hogy másnap kaját vigyen az iskolai kirándulásra, Esztergomba. Csak az tudta kizökkenteni, amikor Veronika bevágta maga mögött a bejárati ajtót.

Molnár Judit Lilla: *Kabátok I-II.*, 2013
akvarell, papír, 70 × 100 cm

Az utolsó tájkép

Aztán már csak itt lenni. Ebben a tájban.
Mint valami ősminta, ahonnan minden indul,
mintha minden ide sűrűsödne.
Nagyon is egyszerű kép kell hogy legyen ez,
amelyet vékony fakeretbe szorítva
egyszerűen a falra menekítesz, mert másként
már nem is tudod elképzelni, vagy közel jutni
hozzá. Csak mint kép. Átható kép.
Áthaladva a szobán még futó pillantást vetsz rá,
mielőtt végképp hozzáidomulna
a fal egyszerű mintájához.

Nyelv és kavics

Nem jut el hozzád, csak a megszűrt csend.
A város tompa zaja, folyó elnagyolt hulláma:
neked némafilm. Mire hozzád érnek,
elkopnak a hangok, elvesztik könnyed mozgásuk,
finom remegésük. Pedig nyelved mozdulna,
formálná újjá és újjá a szavakat, de csak
forognak, kopnak egymástól: kavicsok.

Egymáshoz verődve a szavak is egyre gyengébbek.

Erőtlenül fordulnak át
a maguk vájta csendbe.

Mindent a boldogságról

A cipralexet van, hogy nem győzi le bánat.
A pénz is és az éghajlat is fontos.
A gyerekkor is számít, s megesik, hogy
számít, megerőszakolták-e édesanyádat.
A szerelem csak hab a tortán, hagyjuk.
A génkészlet is úgy, ahogy van, mindegy.
Sokat számít egy-két szerető tekintet.
A Biblia. A Korán. És a Talmud.
Alkohol és rivotril: nem ártnak, ha vannak.
Egy kocsma, éjjel-nappali és szakáll.
Ha egy-két nyurga fiatal az utadba áll.
Nem árt, hogyha üzeni tudsz egy-két csajnak.
A halállal nem érdemes dumálni.
(Ne felejtsük: a boldogság a cél most!)
Az olyan, mintha simiznél egy cirmost,
aki előbb-utóbb párnádra fog kakálni.
Tiszta ruha, dezodor, néhány tik-tak.
Legyen péntek, a nyüzsiben eltűnhetsz.
Segít néhány cselszövés vagy bűn, hecc.
Addig legyél boldog, ameddig itt vagy.

Gyalog a pokolba

Benyit a szomszéd, gádzsó szél az ajtón.
Nem tudlak, fiam, megvédeni minden bajtól.
Gömbre csiszolja a könnyem a kockát.
Soha nem térek vissza, anyu, hozzád.
Ünnepi virágok köpdösnek az arcra.
Ne számíts, szeretőm, kényelmesebb harcra.
Gonosz, nagy gyerek a vécén ülve tanul.
Sírokban ülnek az édesapák tanácstalanul.
Ködben szaunázó Nap izzadja a tüzem.
Ez az a vers, ez a vers, ami semmit nem üzen.

Baleset

Ugyanilyen panelban laktak ők is. Nem volt, csak két szobájuk. Akkoriban Magda lángvörös haja a derekáig ért. Nem is viselt mást az első időben, amikor egymáshoz simulva aludtak el.

Korán van még ahhoz, hogy Magdára gondoljon. Sőt egyáltalán nem kéne rá gondolnia. Innia kellett volna valami erőset, de ez akkor nem jutott eszébe. Egyáltalán semminek nem kéne eszébe jutnia ebben a pillanatban, például annak sem, hogy Napóleont a nászéjszakáján megharapta Josephine kiskutyája. Az például jó, hogy nincs kutya. De mit keres egyedül ebben a szobában? Az ágyon kéne feküdni, hetykén felkönyökölve, harcra készen? Erre itt áll az erkélyen, és nézi, ahogy egy fiatal pár a lámpa alatt csókot vált. Annyi idősek lehetnek, mint az ő fia. Szinte észre sem veszi, hogy rágyújt.

Alighogy felértek a lakásba, megcsörrent a nő telefonja. Ennek már jó negyedórája. Kezdi kínosan érezni magát. De hát miért nem gondolt erre? Ő mindig kikapcsolja, ha kondizni megy, és bent hagyja az öltözőszekrényben. Utána már csak úgy kell felejtetni, és kész. Ki lehet az? Talán valami ügyfél. Azt sem tudja, mivel foglalkozik. Vagy az anyja? Talán ő is egy olyan nő, aki minden pénteken hosszasan beszámol a magánéletéről, és közben a másnapi bevásárlólistáját írogatja.

Azt sem tudja biztosan, hány éves. Látszik rajta, hogy odafigyel magára. Divatos frizura, manikúr, szolárium. A vádlija karcsú, a feneke kemény.

Talán az a fajta nő, aki élvezzi, hogy nő s férfiakra vadászik. Az ilyesmi persze utólag nem számít. Ahogy az sem, hány hónapig tartott az előjáték. *Mióta jár ide? Próbálta már a spinninget?* Maga sem emlékszik már, hogy kezdődött. A karikagyűrű persze nem volt rajta, azt sportolás előtt le-

veszi. Csak annyit mondott: *a feleségem ma pizstrángot készít.* Aztán valami megváltozott. Elkezdte figyelni, mikor jelenik meg a nő a szemközti futógépen. Próbálta, hogy máskor tart szünetet, a nő akkor is mindig ott termett a pultnál, és a szokásos répalevet kérte. Először a nyakláncát vette észre. Apró szív aranyláncon. Magdának vett ilyet, amikor bement hozzá a kórházba.

Hathónapos terhes volt, mire felépült a ház. Szerette volna átmenni a küszöbön, de végül elmaradt. Odakint havazott, és mindketten alig várták, hogy magukra csukhassák a masszív tölgyfa bejárati ajtót. Tányérjaik akkor még nem voltak, csak úgy, a lábasból kanalzták ki a paprikás krumpelit, amit Magda anyja hozott.

Az a ház volt az első önálló munkája, és az utolsó szögig megtervezte. Volt benne padlófűtés, zuhanytálca, bidé, külön polc Magda Shakespeare-köteteinek. Maga rakta le a parkettát, maga fúrta fel a konyhaszekrényt.

Három éve kezdett lejárni a konditerembe. Először csak alkalmanként, ha nem tudott aludni. Csak nézett ki a nagy panorámaablakon, és futott. A konditerem éjjel-nappal nyitva volt. Az ismerősöknek úgy beszélt róla, mint egy hobbi-ról, pedig valójában azért járt oda, hogy ne gondolkodjon. A szexre sem gondolt már egy jó ideje. Aztán ma elkapta valami szédület, a kocsiban már majd' letépte a nő blúzáját. Csillának hívták. Azelőtt sosem látta utcai ruhában.

Elnyomja a cigarettát. Előveszi a mobilját, hogy megnézzze az időt. Biztosan az öltözőben felejtette a karóráját.

A három nem fogadott hívásból már biztosan tudja, hogy baj van. Magda csak egy szót mond: a gyerek nevét. Mint egy órült, rohan végig a lépcsőházon, a kocsikulcsokat keresi, aztán ugrik csak be neki, hogy a konditerem előtt hagyta a Volvót. Dereng, mintha reggel említette volna a gyerek, hogy valami buliba akarja elvinni a barátnőjét, a Noémit. De azt álmában sem gondolta volna, hogy az anyja kombiját viszi el. Persze hiába mondogatja hetek óta,

hogy meg kéne nézetni a féket, Magdát az ilyesmi hidegen hagyja.

– Kemény Gábor – lihegi a betegirányító nő arcába, és a kimondott név kísértetként lebeg felettük. A fia neve. Az apja neve.

Hirtelen meg sem ismeri Magdát. Ki van sminkelve, és gyöngysort visel. Biztosan a színházból jött.

Mindketten szeretnének úgy emlékezni, hogy van légszák a kocsiban, hogy nem esett az eső, hogy Gábor mindig beköti magát. Hogy fiuk egy különleges estén fogant, és nem mondjuk aznap, amikor Hanna lányuk összehányta a kiságyat, és Magda anyja azt mondta, feküdjenek csak le, majd ő vigyáz rá.

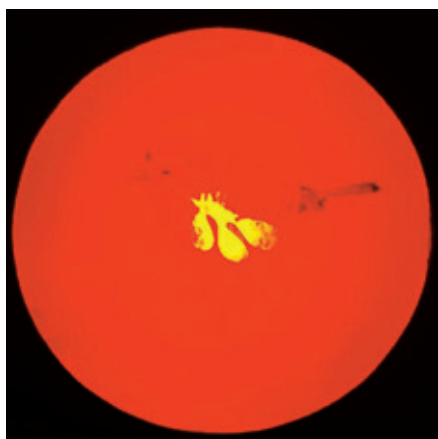
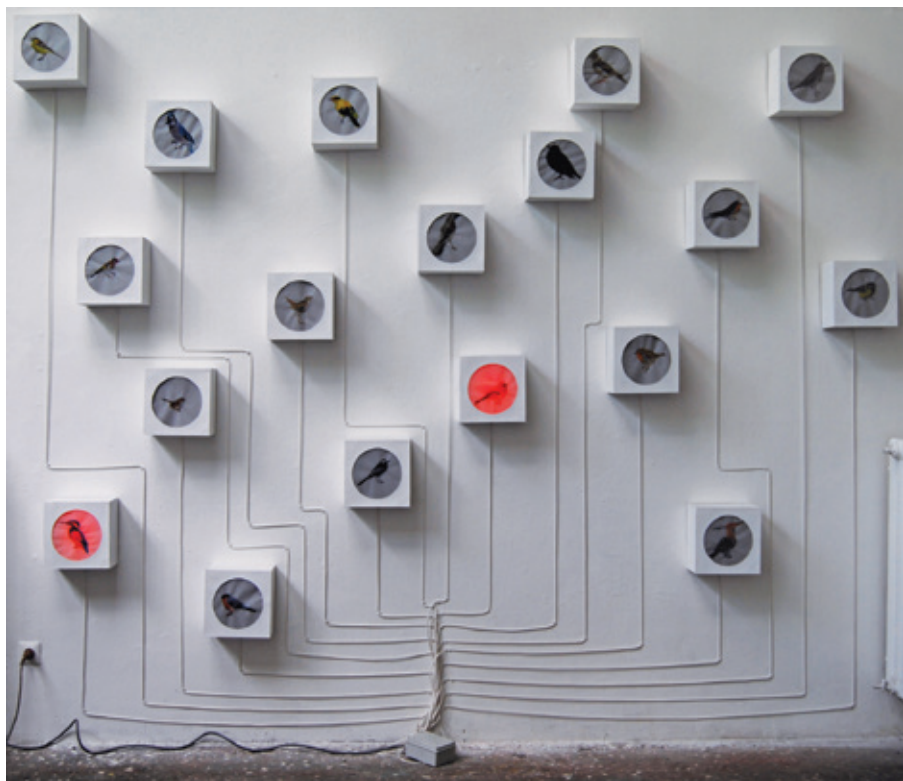
Aztán jó lenne úgy emlékezni, hogy mindent megtettek, jó szülei voltak, mindig mellette álltak. Hogy ő, András vette meg az első kosárlabdáját, és Magda minden reggel uzsonnát csomagolt neki. Hogy eljártak a szülői értekezletekre, meccsre, évzárókra. Egy kitartott pillanatilag még arra is emlékeznek, hogy András volt az, akire mindig számíthattak. Hogy ő etette, fürdette, ringatta álomba a gyerekeket akkor is, amikor Magda bemutatón volt. Ez persze ugyanannyira igaz, mint az, hogy Magda egyedül állt ki a Wartburggal, mikor András Münchenben volt kiállításon, vagy az, hogy lefekvés előtt mindig megigazította a gyerekeken a takarót, és csókot nyomott a homlokukra.

Az ágyon egy alig húszéves fiú fekszik, homlokán összevarrt sebbel, bal lába combig begipszelve. Nem tudni, hogy kómában van-e, vagy csak alszik. András nem őt látja, hanem az apját, ahogy lesoványodva, sárga arccal, csuklójába kötött infúzióval, kidagadó lila erekkel fekszik az onkológián. A vastagbélráktól szétesett sejtszövetek már nem tudják kontrollálni a bélmozgását. A haldokló apa a saját apjáról beszél, aki hadifogoly volt Szibériában. Az anyjához beszél, de a felesége arcába néz.

Miután hazavitték, néhány hétig még élt, iszonyú fájdalmak közepette. Nem akart kórházban meghalni, ez volt az utolsó kívánsága. Úgy kellene emlékezni, hogy András az utolsó pillanatig mellette volt, hogy ő volt az, aki felolvasott neki, aki be- és kiemelte a fürdőkádból, aki ágytálat cserélt alatta. Az öccse volt az.

Úgy fognak emlékezni, hogy András napok óta a fia ágyánál virrasztott, amikor megtörtént. Borostás arcát a felesége ölébe temette, és három éve először keservesen zokogott. Hogy hetekig feléje sem nézett a cégnek, csak fizioterápiás szakkönyveket bújt, és minden nap átmasszírozta a fia izmait. Hogy minden, ami azon az estén eltörött, újra összeforrt.

Molnár Judit Lilla: *Szignaletikus rendszer*, 2012

Nem volt ez jó neki

Tudtam már akkor,
amikor egy este
hozzám simult az ablakban,
hogy előbb-utóbb
elmarom magamtól.

Inkább persze utóbb.
Lassan dolgozó sav akartam lenni,
hát igyekeztem az ágyban,
és fizettem általában,
de, hogy ne legyek tolakodó,
néha ráhagytam az aprót.

Azt mondta, többet mosolyogjak,
mert az jól áll nekem,
mint a zakó,
aminek megvarrta a gombját,

és nem zavart, ha a másikat hívtam,
békén hagyott, ha nála voltam,
amikor pedig hazaértem,
még átjött hozzám.

Úgy nézett ki,
ért mindent, örültem,
mert a testem mégiscsak az övé lett,
és lassan-lassan ahhoz idomul a lélek.

Nem voltam felkészítve,
szeretőt tartani nem neveltek,
úgy gondoltam, jónak kell lenni,
és néha mondtam,
hogy szeretem őt,
csak nem eléggé,
hogy őszinte mégse legyek.

Tabló

Kellemesen langyos este, mint a lábvíz.
És éppen olyan mozdulatlan is.
Egymás előtt függő üveglapok, saját
arcunkba nézünk, majd elfordítjuk fejünket.
Most fontosak a székek közti hézagok,
majdnem annyira, mint a négyévnnyi
emlékre telepedett változásrétegek.
A szünetekben kerti rozmaringgal
behintett krumpli ropogását hallani.
Néha szinte olyan, mint az emberi beszéd.
Értelme van és hallgatása van. Csöndje van,
ami csak annak kínos, aki nem tudja mire használni.
Nyújtjuk a szavakat, hogy megfojthassuk
vele a másikat. Ha visszacsapnak:
a kellemesen ismerős fájdalom támad föl újra,
de a víztükör simaságát nem zavarja meg.
A kamaszévek sose múltak el, ez tévedés.
Civilizált emberek vagyunk, ezért
nem illik beszélnünk jóformán semmiről.
Marad a csönd, a rétegek, a hézagok, a krumpli.
Kiállítási tárgyak egy-egy üveglap mögött.

Papnő

Fehér köpenyben és mackónadrágban
tölti ki a sört, mint frissen fölesküdött
orvos, aki még minden éjszakáját
bent tölti a kórházban. Arcán
az elhivatottak hallgatag türelme.
A hajában aranyozás maradványai.
Óceánkék szappannal mos kezét,
hogy tiszta maradjon, feladatára méltó,
gyöngyházasan, mélyen csillogó óceánnal.
Tiszta és hűvös világból érkezett,
a hab az elhagyott otthonra emlékezteti.
Nem ítélezik. A pálinkát és a narancslevet
egyformán méri ki. A pénz nem az övé:
amikor nem látjuk, egy nagyobb úrnak adja át.
Mindent eltűr, mindent elvisel. Körbefog
ez a szelíd, gondos szigor. Anyánk lett volna ilyen,
ha mindörökké menyasszony marad.

Molnár Judit Lilla: *Játéktér*, 2014
járóka, parketta, vegyes technika

Akropolisz

Hófehér padok.
A déli napban föl pattogzott festék.
Szabadnapos szobrok pihenőhelye.
A némaságot őrző súlyos kőgolyók.
Szomjúságtól izzó vaskerítés nyelvei.
Ragadós minták az asztalon,
az éjszaka kifolyt sör térkép vonalai.
Az ég helyén mázas kék amfora.
Pattanásig feszült sárga házfalak.
A csempén meztelen talpak nyoma,
naptól megfakult, ismeretlen írásjelek.
Futónövény cserépben: kiszáradt vízesés.
Egy elfelejtett mítosz maradványai.
A sarkokban csöndes ígéret,
egy újabb este szürkés-kékje alszik.
A terasz nem mer fölsóhajtani.
Ma éjjel sem lehet majd látni
a lámpafény mögé rejtőzött isteneket.

Hogyan hazudik tizenkét tanú

– regényrészlet –

Jánossal egy évig együtt éltünk. Megvárta a marhapörköltet. Segített hagymát vágni. Kikapta a kezemből a bort, és kinyitotta; közben nagyon nagy érdeklődéssel volt a munkám iránt. Felvont szemöldökkel hallgatott (nagyon erős, sűrű, de szépen ívelt szemöldöke volt, mintha tussal húzták volna), kérdezett, hozzátett. Észre sem vettem, hogy Samu nincs a közelben. Elment a szobájába.

Amíg Jánossal együtt éltünk hármásban, Samunak állandóan fájt a háta. Pattanásosodni kezdett a bőre a vállán és a nyakán, aztán a gerincére panaszkodott. Fűzöt kellett hordania. Minden héten mentünk az ortopédushoz. Nagyon szőgyellte.

Jánossal az életünk zavartalan volt. Egy éven keresztül nem tudtam, mit csinál, merre van, mit dolgozik – egyszer említett valami utómunka-stúdiót –, de volt pénze. Volt, hogy éjszaka sem került elő, de volt olyan is, hogy hétfőtől szerdáig otthon ült és újságot olvasott.

Kedélyes volt és halkszavú, nem egészen negyvenéves. Puha, barna szőr borította mindenhol. Miket is beszélek. Ez teljesen lényegtelen most. A fiammal nem volt semmi kapcsolata. János ugyan próbált közeledni hozzá, ilyenkor hamar lehűtöttem, hogy úgysem fog sikerülni. Aztán egyik napról a másikra egyszerűen eltűnt. Egy levelet sem hagyott hátra. Később a belvárosban párszor egymásba botlottunk, de még csak nem is köszöntünk; elfordultunk, mintha idegenek lennénk. Mindig a sleppjével lehetett látni, ott söröztek a Deák téren. Nevetgéltek.

Amikor elhagyott minket, Samu tizenhét éves volt. Minden nap kettőre-nyegyed háromra hazaért. Akkoriban lett a

szokása, hogy szép zakóban és szövetnadrágban volt egész nap. Így járt iskolába, és így volt otthon. Így ebédeltünk, és így vacsoráztunk. Este nyolc körül kicsit meglazította a nyakkendőjét és levette a zokniját, de a zakóját nem volt hajlandó. Feltette a lábát a székre, és megeredt a nyelve.

Ezzel a zakóüggyel egyszer megkeresett az osztályfőnöke. Behívatott, hogy a gyerek különös és piperkőc. Két dolgot közöltem vele. Ad egy, én egy országos hírű pedagógus vagyok, úgyhogy nekem ne magyarázzon, ad kettő, menjen a picsába a szakadt pöttyös harisnyájával.

Ezek voltak a legszebb évek – mondjuk két év – a kapcsolatunkban. Dohányozni kezdett, de nem zavart. Nagyon szépen tudott dohányozni. Kulturális magazinokat olvasott, koncertekre járt, engem is vitt. Szerettem. Imádtam koncertekre járni a fiammal.

Koncert előtt ledobta magáról a fűzőt, visszavette az inget, a zakót, és jelezte, hogy karoljak bele.

Gabriella, mondta, maga nem teljesen reménytelen eset, ezért úgy döntöttem, elviszem magát a ma esti Ligeti-koncertre. Hát az igaz, hogy nem vagyok egy vájt fülű, de egyre jobban élveztem ezeket a kriksz-kraksz koncerteket. Színházba is vitt. Vasárnap délelőtt, miközben főztem, felolvasott egy kritikát a darabról. Ha valamit nem értettem, elmagyarázta. De azért egyre jobban értettem ezeket a dolgokat.

Pontosan tudta, melyik színházi rendezőt futtatják éppen, az ilyenek darabjait, úgy fogalmazott, hogy kulturális kötelességből kell megnézni, és pontosan tudta azt is, ki az, akit viszont tényleg érdemes megnézni. Aztán már egy kicsit én is tudtam ezeket.

Egyik nap elvitt ebédelni. A Szépilonába mentünk. Kicsit zavarban voltam, mert Samut soha nem avattam be a családi kassza dolgaiba, és féltem, hogy nem számol egy ilyen étterem-látogatás anyagi terheivel, de... na mindegy, gondolom, láthatta rajtam. Kibújt az étlap mögül, áthajolt az asztal

főlött, és bizalmasan közölte, hogy bátran válasszon, asszonyom, nem teljesen reménytelen eset, ezért úgy döntöttem, hogy ma a vendégem lesz.

Na, hát ezen nagyot néztem. Honnan volna neki pénze! Mi ez az asszonyom, meg ez az egész! Egyébként ha asszonyomozott, abban mindig volt egy kis élc, de azért kedvesen, játékosan. Most semmi kedvesség.

Sült libamáját rendeltem, és úgy döntöttem, nem kérdezem meg, honnan van pénze. Csak azt az egyet akartam tudni, hogy vajon az apja adta-e neki, de ezt sem kérdeztem meg.

Nagyon szerettem a sült libamáját, és talán kétszer ha ettem életemben.

Biztos voltam benne, hogy mondani akar valamit. Akkor nyilallt belém, hogy egy lány. Biztos talált egy lányt, és el akar költözni. De hát még csak tizenhét, ha akarna, sem tudna hová menni. Hacsak nem a lányhoz. Vártam, hogy mondja már. Sürgettem magamban, de csak csöndben ültünk. Megjött a sült libamáj. Meg egy üveg pezsgő, amit egyikünk sem rendelt, de Samu nem jött zavarba. Tudtam, hogy valami van. Valami készülődik.

Nagyon erélyes volt. Erélyesebb, mint régen a Ferenc. Jelezte, hogy a pezsgő kitöltését ő akarja intézni; egyetlen mozdulattal elhajtotta a pincért. Elegánsan próbálta kitölteni a pezsgőt, de esetlen volt, és leöntötte a terítőt is. Elpirult. Gabriella, én megtaláltam a hozzám tökéletesen illőt, és az áldásod kell nekem, ezt mondta. Hogy hívják, kérdeztem.

Néha csinál így: az egyik szemöldökét felemeli, és elnéz fölfelé. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy hülye vagyok.

Ne rontsd el ezt a szép pillanatot, mondta. Tehát még egyszer: elköteleztem magam a színházrendezés mellett. Add rá áldásodat.

Világos volt, hogy ez a kijelentés neki nagyon fontos. Talán fontosabb is, mint az elhatározás. Főleg, ha belegondolok, hogy végül is hová jutott. Éppen ezért... nem akartam el-

rontani a pillanatot. Azt mondtam neki, hogy ez egy nagyon komoly dolog, de te méltó vagy a színház komolyságához, úgyhogy természetesen áldásom adom rátok. Koccintottunk. Nem bírtam magamban tartani, csak kiszaladt a számon, hogy aztán nehogy apád sorsára juss. Megint elkomorult. Nem is nagyon beszélünk már az ebéd alatt.

A kamaszokkal van az embernek a legnehezebb dolga. Főleg egy egyedülálló anyának. Érzékenyebbek, mint a tízéves kislányok, viszont agresszíven érzékenyek. De végeredményben ez ma már mindegy.

Két héttel később egy lila, virágmintás levélboríték várt az asztalomon. Benne egy nagyon hivatalos, személyre szóló meghívó az iskolai előadásra. Valami teljesen ismeretlen darab volt, a címére sem emlékszem. Rendező: Pogány Sámuel.

Még négy nap volt az előadásig, de egy szóval sem említettük a dolgot. Természetesen megnéztem.

Ami nagyon megragadott, sőt, ez nem is kifejezés, ledöbrentett, az a darab kivitelezése volt. Én nem nagyon értek az efféle dolgokhoz, de láttam már pár iskolai előadást. Hát ez nem ilyen volt.

Egy belvárosi gyakorlógimnázium dísztermében adtak elő az osztályok. Egyébként minden évben ott voltak; más iskolának nincs ilyen terme; ez rendes színház volt hatalmas függönyökkel, színpaddal, sűgőgéppel, és nem tudom, hány száz férőhelyes nézőtérrel.

A munkahelyemről érkeztem, húsz perccel korábban el tudtam jönni, mint ahogy terveztem. Még épp beértem egy darabra, amit a kicsik adtak elő. Kiöltözve, egyenes sorokban álltak, és deklamáltak valamit szépen, veretesen, ahogy azt az én időmben is csináltuk, meg volt egy műbajszos, haragos képű iskolaigazgató is, akit egy kislány játszott, de nagyon meggyőzően. A szűlők hangosan kacagtak.

Miután lement a függöny, hallatszott, hogy máris elkezdik az átalakításokat. Kilépett Samu a függöny elé. Nagyon felnőtt volt, nagyon kimért, udvarias és elegáns, mint egy

gyakorlott konferanszié. A következő előadásig... *Ismeretlen remekmű!*, igen, ez volt az, az *Ismeretlen remekmű* színpadi változata... emlékszem már, a lila meghívón ott volt Balzac neve, meg a fiamé. Az eredeti művet átdolgozta: Pogány Sámuel. Rendezte: Pogány Sámuel.

...tehát a nézők türelmét kérte, amíg a színpadképet összeállítják. Mondott egy-két kacskaringós udvariasságot is, amin lehetett derülni.

Hosszan mondom. A lényeg az, hogy amikor visszamentem a díszterembe, már be volt sötétítve. Hátról álltam. Samu elszaladt mellettem, aztán visszasietett, amikor látta, hogy ott vagyok, és közölte, hogy Gabriella, nagyon örülök, hogy eljött. Nekem most fel kell mennem a világosítókhoz, de az előadás után okvetlenül beszéljünk, meg ilyenek. Hát ez már kezdett nekem egy kicsit sok lenni. Mostantól a hétköznapjaink is színházi függönnyel lesznek elválasztva? Elképesztő...

Fölszaladt a függöny, és mögötte egy hihetetlenül komoly díszlet: festmények, vásznak, festőállványok és keretek, mint egy korabeli festőműhelyben. Lassan feljött a fény, és láttuk, hogy ott áll egy fiatalember a terem sarkában, és az egyik kriksz-kraksz festményt nézi.

A darab után megvártam Samut. Mindegy, mennyi idő, de megvárom. Kocsival fogunk hazamenni, és kibeszélem belőle ezt a színházasdit. El fogom neki mondani, hogy fiam, te nagyon tehetséges vagy, és csakugyan a színházban van a helyed, de nagyon fontos, hogy a munkahelyi szerepet meg tudd különböztetni a hétköznapoktól. Miért szólítasz engem Gabriellának! Hát én az anyád vagyok. Én szültelek. Én neked nem Gabriella vagyok! És ne légy ilyen piperkóc. Az emberek gúnyolódni fognak rajtad. Elég, ha tehetséges rendező vagy, és okosan értelmezed a darabokat, nem kell bohócot csinálnod magadból.

Minden a fejemben volt. Nem kellett rajta gondolkozni, jött magától. Elég sokáig vártam rá, mire megjelent. In-

duljunk, mondtam. Tiltakozott. Nem mondott semmit, de ahogy rám nézett, az egy tiltakozás volt. Itt áll a kocsi, gyere. Köszönöm, engem nem kell fuvarozni. Hetes busz és hatos villamos. Ugyanannyi idő, mint autóval.

Samu. Irány a kocsiba! Nem mondom még egyszer.

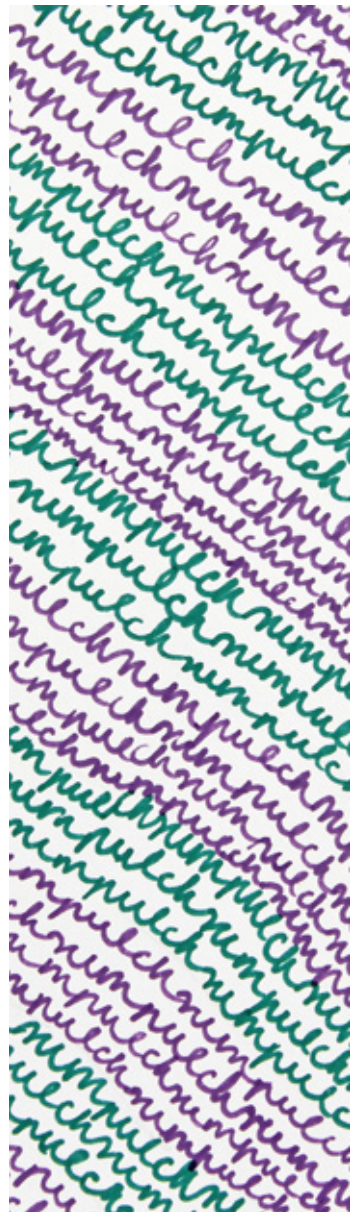
Se előtte, se azóta nem vettem elő ezt a hangomat. És talán ezért mégiscsak kocsival mentünk, de az, amit elterveztem, nem sikerült. Veszekedtünk. Kiderült, hogy a díszlethez kölcsönt vett fel egy ismerősétől. Aztán azzal védekezett, hogy van neki bevétele, egyáltalán nem kell, hogy atyáskodjam fölötte. Ezt mondta, hogy én, az anyja, ne atyáskodjam fölötte.

Kérdeztem, hogy ki az, aki kölcsönt ad neki, megint valami idős strici? Kiröhögött, hogy az az idős strici, akire gondolni méltóztatik, bizony Gabriella, magát futtatta. Na, visszakézből kapott egy pofont. Mondta, hogy álljak meg. Nem álltam meg. Kinyitotta az ajtót. Lefékeztem. Kipattant. Aznap este nem aludt otthon. Nagyon öntudatos lett.

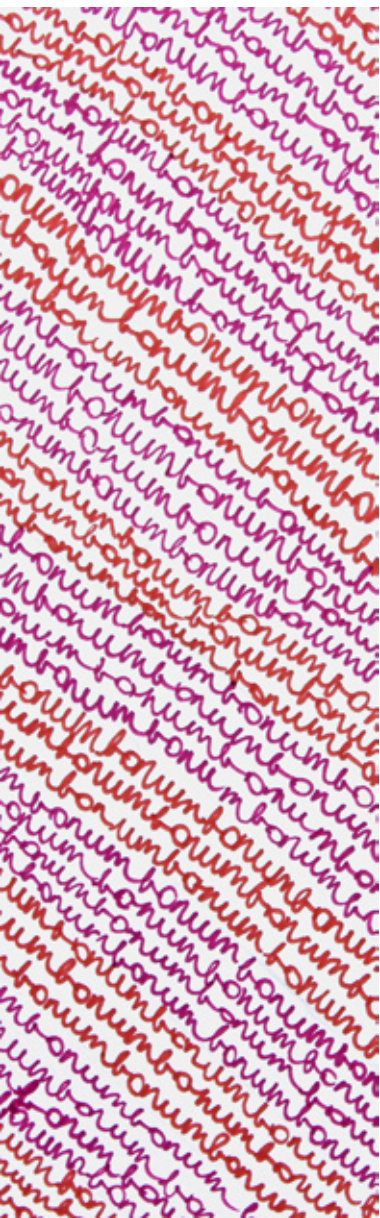
Dudáltak. Nem bírtam elindulni, úgy bőgtem. Mire hazaértem, dühös lettem. Bementem Samu szobájába, és kutatni kezdtem. Közben jutott eszembe, hogy Samu még soha nem hozta fel a lakásba barátját vagy szerelmét. Kölcsön adnak neki... van bevétele... Teljesen érthetetlen. Hajigáltam ki a ruháit az ágyra, és csak amikor visszanéztem, akkor láttam, hogy az ingekkel elkeverednek nagyon... semmi kis női bugyogók. Tangabugyik. Melltartók. Kék, fekete, piros. Meztelen férfiak fotói, gumióvszer, és... rengeteg, vagy ezer euró.

Észre sem vettem: ott állt az ajtófélfának dőlve, keresztbe font karral. Odajött hozzám. Azt hittem, megüt. Kihúzott egy bőröndöt a szekrény alól, belehajigált néhány ruhát, a laptopját, az eurót, becsapta a táskát és elment.

Nyitva hagyta a lakásajtót.

Molnár Judit Lilla: *Esztétikus fogalom I. (pulchrum)*, 2012
papír, filctoll, 70 × 100 cm

Molnár Judit Lilla: *Esztéikus fogalom II. (bonum)*, 2012

papír, filctoll, 70 × 100 cm

Dirty Santa

Délelőtt.

Viktornak asztalt foglalok délre a Menzán, aztán felteszek egy képet a Facebookra. Dórával, az egyik asszisztenssel meg két ügyvédjelölttel, Andrással és Krisztával állunk a Trafiban. A kezünkben koktélospohár, mögöttünk a táncoló tömeget lézerfények pásztázzák. Elintézek néhány telefont, aztán Éva, az egyik titkárnő Facebook-oldalán lájkolok egy fotót, amit néhány perce rakott fel. Egy folyó vagy mocsár (nem lehet eldönteni) partján lustálkodó, ásító krokodilt; széttárt álkapcsán kismadár ül, a krokodil fogait tisztogatja. Éppen kommentet írok a képhez, „helyes kis pár”, amikor Viktor kiszól telefonon, hogy menjek be hozzá.

Az ablaknál áll, és lent az utcát bámulja. A kintről beömlő napfény aranyló glóriát von szőkésbarna, kócosra zselézett frizurája fölé. Hibátlanra sportolt alakját még jobban kiemeli karcsúsított és olaszosan rövidített, világosszürke öltönye.

– Tessék! – mondja, de közben felém sem fordul. – Megint itt vannak. Én egyszerűen nem értem, hogy munkaidőben mit keresnek ezek itt.

Odalépek mellé, és lenézek az utcára.

Mióta az ügyvédi irodánk elvállalta egy láppal kapcsolatos perben az egyik nagy multi képviselőjét, kisebb megszakításokkal környezetvédő aktivisták demonstrálnak az irodaházunk előtt. Valamennyien a *Zöld Hullám Környezetvédelmi Egyesület* tagjai, akiket Viktor már az első tüntetés előtt is *Zöld Hulláknak* nevezett. Azóta a név az egész házban elterjedt, s Viktor nem kis büszkeségére nem csak az iroda tulajdonosai, ügyvédek, jelöltek meg a titkárnők, de még a portások és a kézbesítők is így hívják őket. A mai nap még-

is különleges, mivel a Viktor szerint a biciklisfutár kinézetű tüntetők mellett már kora reggel szélsőségesek is megjelentek az irodaház előtti téren. A rendőrség nyomban erősítést küldött. A néhány sűrű egyenruhás, unatkozó utcai rendőrt plexipajzsos rohamrendőrök váltották fel. Kordont állítottak fel nem csak a tüntetők és az irodaház, hanem a környezetvédők és a szélsőségesek közé is. A radikálisok persze nem a lóp miatt aggódnak, amely Viktor szerint egyébként is csak egy szenny- és talajvízzel teli, fertőzött gödör, hanem az ügyfelünk, a nemzetközi multi csípi a szemüket. A szélsőségesek vezetői reggel óta nemzethalálról, multi rablógazdálkodásról és az ország kifosztásáról beszélnek. A hangosítók jóval erősebbek lehetnek, mint a környezetvédők, mivel még az irodaház elméletileg hang- és hőszigetelt ablakain keresztül is beszűrődik némi zaj, szó-, esetenként mondatfoszlány abból, amit a szónokaik üvöltöttek, vagy amit a tömeg skandál.

A két tábor most egymással van elfoglalva. Az aktivisták és a szélsőségesek is egymás felé fordulva rázzák az öklüket meg a transzparensüket, és szemmel láthatóan üvöltöznek. Még innen, a magasból is látszik, ahogy a párafelhő kicsap a szájukon. Azt, hogy mit mondanak egymásnak, nem hallom, hála a hangszigetelt ablakoknak.

– Miért nem dolgoznak? – fordul felém nagyot sóhajtván Viktor. – Fél tíz van – pillant a Rolexére. – Hova jut így ez az ország?

– Viktor... – kezdenék bele szinte automatikusan, bár magam sem tudom, mit mondhatnék neki, de azonnal belém fojtja a szót: – Hagyjuk!

Előbb tetőtől talpig végigmér, amitől enyhe remegés fut végig rajtam, csak azután folytatja: – Gondolkodtál a dolgon?

Viktorral már fél éve járunk. Sajnos csak titokban. A helyzetet mindketten egyre nehezebben viseljük. Viktor a főnök, s amíg ez az állapot fennáll, természetesen szó sem

lehet róla, hogy legalizáljuk a kapcsolatunkat. Az irodánk etikai szabályzata szigorúan tiltja kollégák között az intim viszonyt. Ha kitudódik, azt Viktor karrierje bánhatja, és én is elveszíteném az állásomat.

Kedd és csütörtök este találkozunk. De inkább csak kedden. Ezen a két napon nincs edzése Viktornak, amit ő nagyon komolyan vesz. Meg is látszik rajta. Már negyven is elmúlt, de csúcsformában van. Azt hiszem, a cégnél minden nő szerelmes belé.

Bár csak egy lakótelepi garzonban lakom a tizenegyedik kerületben, többnyire nálam találkozunk. Pontosabban szólva csak egyszer jártam Viktor budai lakásában. Három szoba, nappali, egy akkora terasz, mint az én kis garzonom, és persze pazar kilátás a városra. Csupa olyan bútor, amelyet eddig csak filmekben láttam. A falakon mindenféle híres festők képei. Viktor, miközben nagyon finom vörösbort ittunk, mindegyik képről elmesélte, hogy ki festette, mit ábrázol, és milyen üzenetet akart a művész a világnak eljuttatni. Nekem minden kép krikzkraksznak tűnt, és a festőket sem ismertem. Ezt persze nem árultam el neki. Az egyik példának a fehér háttér előtt csak egy szürkésfekete elmosódó, szabálytalan kör van. Viktor türelmesen elmagyarázta, hogy a fehér szín a tisztaságot, az eredetet jelöli, míg a fekete kör, amely szinte pulzál, a változást szimbolizálja. A festmény címe is erre az értelmezésre utal, mondta, *Közledő-távolodó élet*.

Viktor nagyon okos. Néha, amikor kicsit tovább marad nálam, és iszik, megoldódik a nyelve. Hosszasan elemzi a világpolitikai eseményeket, meg azokról az ügyekről mesél, amelyeken dolgozik. Csöndben hallgatom, tudom, hogy Viktor nem kíváncsi a véleményemre. Néha úgy érzem, én csak egy tükör vagyok, akinek magyarázhat, és valójában nem is hozzám vagy velem beszélget, hanem saját magával.

Viktor kreatív is. Egyszer, amikor becsípett, elárulta, hogy

valójában fotóművész szeretett volna lenni. A lépcsőházunkban készített néhány fényképet a falfirkákról. Azt mondta, ezek a meglehetősen undorító rajzok és alpári szavak kifejezik korunkat, és dokumentálni kell őket, mielőtt valaki eltünteti az egészet. *„Kurva! Évi egy nagy kurva Kati egy nagy kurva Zsani egy nagy kurva”*, ilyesmik állnak a falon. A feliratok körül horogkeresztek, széttárt női lábak. A lábak között újabb női nevek. A falat azóta sem festették le, sőt, valaki újabb horogkereszteket rajzolt rá, amit egy idő után szorgos kezek ablakokká alakítottak át. Ez után a horogkeresztek alá már figyelmeztetést is írtak: *„Kinyírlak, ha hozzájuk nyúlsz!”* Viktor aznap este, két szeretkezés között, a fasizmusról magyarázott, de közben egyszer sem nézett rám, a szárított virágcsokrot bámulta a szobám falán.

Viktor néhány hete azzal az ötlettel állt elő, hogy színeítsük egy kicsit a szexuális életünket. *„Ez nem jelenti azt, hogy nem érzem jól magam veled”*, magyarázta. *„Csak szeretném, ha egy fokkal tovább lépnénk.”*

– Mire gondolsz? – kérdeztem kissé megrémülve, mivel én azon a fokon is, ahol akkor álltunk, remekül éreztem magam.

– Mi lenne... – kezdett bele, de aztán nem folytatta. Felnevetett, majd kérdően rám nézett, mintha rám bízna, hogy találjam ki a gondolatait.

– Mit szeretnél, édesem? – kérdeztem újra türelmesen.

– Ez csak egy lehetőség, nem muszáj élni vele – kezdte óvatosan, de megint nem folytatta.

– Igen?

– Esetleg bevonhatnánk valakit – mondta mosolyogva. – Egy harmadikat.

– Hogy mit!? Hogy kit?! – kiáltottam fel teljesen megfedkezve magamról, mert erre a lehetőségre még álmomban sem gondoltam.

– Mit tudom én! – csattant fel Viktor. – Természetesen egy lányt! – majd amikor látta, hogy nem lelkesedem az öt-

letért, nekem támadt. Nem esett jól, amiket akkor mondott: nem vagyok nyitott, önző vagyok a párkapcsolatban és a szexben, meg ilyesmi.

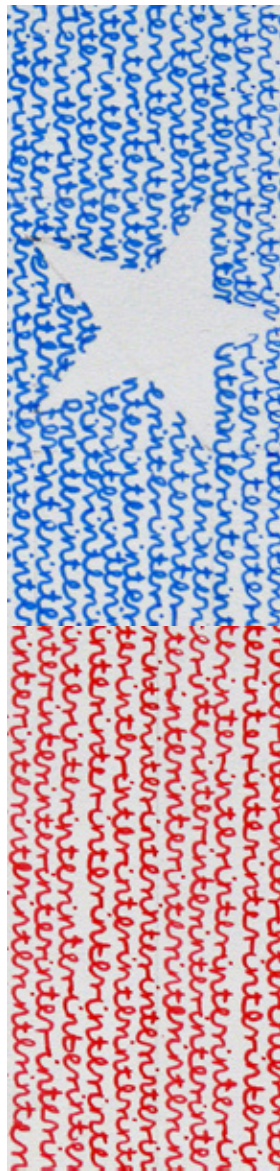
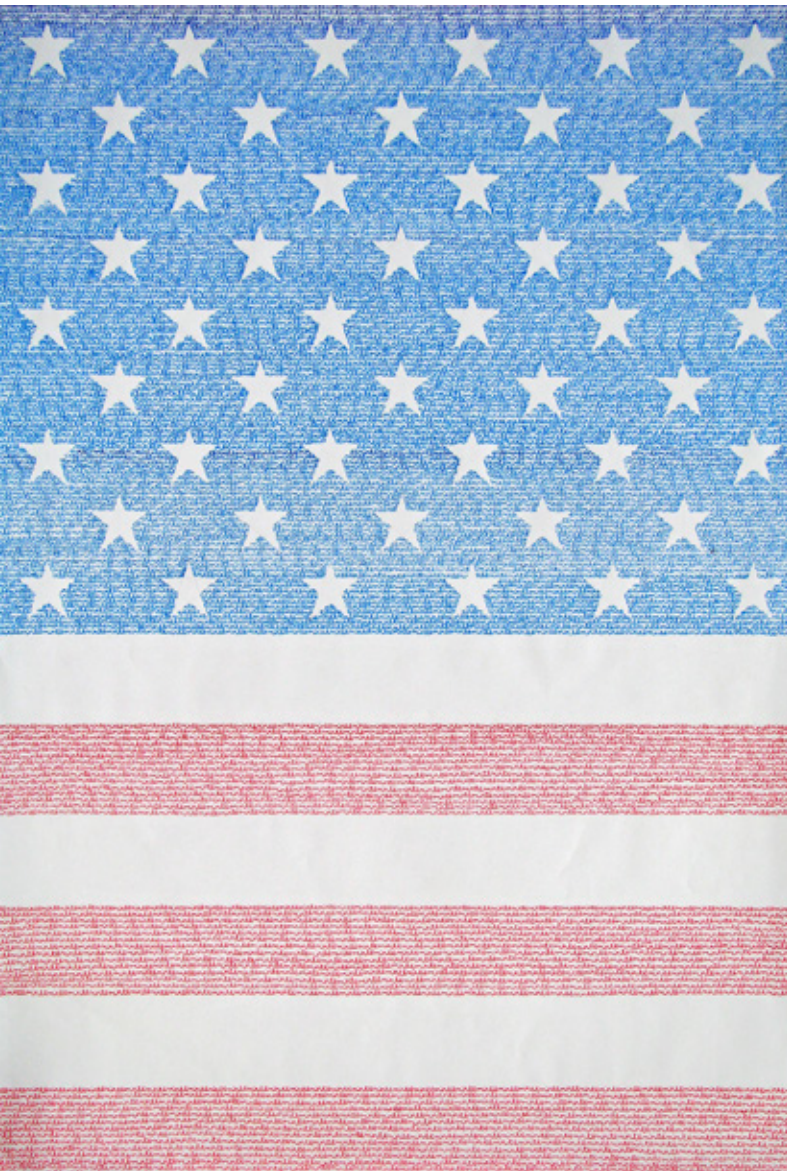
Hosszú veszekedés után abban egyeztünk meg, hogy még átgondolom a dolgot. Azóta, ha alkalma nyílik rá, ezzel nyaggat, s amikor nemet mondok, zsarolni kezd, hogy felfedi a kapcsolatunkat az ügyvédi iroda tulajdonosai előtt. „Nem bírom ezt a nyomást! És még te sem segítesz! Egy dolgot kérek tőled, de te annyira önző vagy, hogy még ennyit sem teszel meg kettőnkért!”, kiabálja folyton, amikor előhozza az ötletét, és az én válaszom mindig „nem.”

Fogalmam sincs, mit tegyek. Hetek óta rosszul alszom. Szeretem Viktort. Rossz látni, ahogy szenved, de azt sem szeretném, hogy bármelyikünk is elveszítse az állását. Ugyanakkor egyáltalán nem vagyok biztos benne, hogy képes lennék szeretkezni egy nővel.

Nemrég írtam egy női magazin pszichológus rovatába. A levélben őszintén elmondtam mindent Viktorról és rólam, kértem a lapot, hogy segítsenek.

„Furcsa kívánságai vannak a barátomnak” címmel a következő számban ott állt egy részlet a levelemből és a pszichológus válasza. Azóta, ha elkenődöm, ahogy most is, előveszem a lapot, és újra elolvasom a pszichológus tanácsait. Próbálok erőt meríteni belőle. „Kedves Emma!” – Emmaként írtam alá a levelet. – „Rendkívül kényes mindkettőtök helyzete. A leveledből azt látom, hogy a főnököd tényleg szeret téged, és ez nem csak fellángolás vagy futó kaland a részéről. Ugyanakkor Rolandnak” – így neveztem el a levélben Viktort – „nemcsak a munkájával együtt járó felelősséget és stresszt kell a vállain viselnie, hanem a kapcsolatokat titkos voltával együtt járó elfojtásokat is. Mindenekelőtt legyetek türelmesek és őszinték egymással. Az energiáitokat ne az egymással folytatott vitákra, hanem a probléma megoldására és a jövő megtervezésére használjátok. Roland anyagi helyzetét ugyan nem ismerem, de a borászat, amelyet együtt

terveztek, lehetőséget jelenthet arra, hogy ne csak a munkahelyi problémát oldjátok meg, hanem együtt építsétek fel a közös jövőtöket.” – Viktor egy időben azt tervezte, hogy Csobáncon vesz egy szőlőbirtokot, mindketten odaköltözünk, és saját bort termel. Azóta már megváltoztatta a terveit. Az új elképzeléséről, hogy a Karib-tenger egyik szigetén fogunk élni, és ő majd angolt tanít a bennszülötteknek, a pszichológus természetesen nem tudhatott. Igaz, néhány napja, amikor szóba hoztam a szigetet, Viktor csak annyit mondott, hogy ez most nem aktuális. – „Ami Roland szexuális igényeit, kívánságait illeti” – Viktor ötlete mellett, hogy vonjunk be egy lányt, azt is elárultam a levelemben, hogy gyakran megkötöz, és úgy tesz magáévá, vagy hogy miközben kutyapózban szeretkezünk, korbáccsal veri a fenekemet és a hátamat –, „azok miatt nem kell nyugtalankodnod. Ez a fajta szexuális agresszió elsősorban azokból az elfojtásokból fakad, amelyekről már írtam neked. A verbális perverzió is” – Viktor éjszakánként sms-eket ír, olykor több tucatot is. Azt kéri, írjam le neki, hogyan szopom le, hogyan maszturbálok előtte és hasonlókat – „csak a titkos vágyakozás kivételése a szavak és a vágyott, de az adott pillanatban meg nem élhető valóság iránt. A pornófilmek miatt sem kell aggódnod.” – Viktor, miután összejöttünk, megkért rá, hogy fizessek elő a UPC-nél pornócsatornára is. Mivel azt hittem, csak viccel, nem foglalkoztam a dologgal. A következő alkalommal, amikor hiába kereste a csatornák közt a Hustlert, már szinte utasított, hogy lépjek az ügyben. Azóta, ha éppen nem szeretkezünk vagy nem a világpolitikáról és hasonló dolgokról magyaráz, pornófilmeket néz. Egy-egy jelentenél, főleg ha lányok egymással is csinálják, gyakran megkérdezi, hogy tetszik-e, amit látok, és én benne lennék-e. Mivel egyáltalán nem vonzódok a nőkhöz, ilyen alkalmakkor csak kínosan mosolygok, amit szerintem félreért, mert mindig elégedetten nyugtázza a reakciómat. – „Ami Roland lányokkal kapcsolatos kérését illeti, abban sincs semmi szokatlan. Sok éves klini-

Molnár Judit Lilla: *Hommage à Jasper Johns*, 2013
papír, tus, 70 × 100 cm

kai tapasztalat mondatja velem, kedves Emma, hogy nagyon sok férfinak van hasonló álma. Ez nem deviancia vagy nemi torzulás. Az persze csak rajtad múlik, hogy megteszed-e. Arra azonban figyelmeztetnem kell téged, hogy csak akkor vegyél részt ebben a játékban, ha őszintén akarod, és nem érzed kényszernek. Senkinek sem kell megfelelned, még Rolandnak sem!” – figyelmeztet a pszichológus, majd így zárja a levelét: „A döntés csak rajtad áll!”

Később Anikóval, a legjobb barátnőmmel is megbeszéltem a dolgot. „Fogadd meg a tanácsát, abból, hogy őszintén beszéltek, még nem lehet baj”, mondta az egyik éjszakába nyúló lelkezés után.

Nagy levegőt veszek, és belevágok, hogy elmondjam Viktornak: egyelőre nem állok készen a dologra, adjon egy kis időt, és ne kínozzon vele nap mint nap, mert azzal csak ront a helyzeten. De még mielőtt megszólalhatnék, Viktor ezt mondja: – Utálok magam! Érted?! Egyszerűen utálok magam.

– Viktor... – nyugtatnám, de ő már folytatja is: – Néha úgy érzem, hogy nem bírom tovább, és felmegyek a főnökökhöz, a Kelemenhez vagy a Vágóhoz, vagy mindkettőhöz egyszerre, és mindent elmondok nekik.

– Viktor, ne... – kérlelem sírástól elfúló hangon, és belekapaszkodom a karjába.

Viktor egy mozdulattal lerázza a kezem, és miközben az íróasztalához megy, ezt hajtogatja gépiesen: – Mindent! Érted?! Mindent! Csak legyen már vége! – csap rá olyan erővel az elegáns fa- és krómacél asztal lapjára, hogy belereccsen.

Hosszú csönd.

Viktor a festményt bámulja az íróasztalával szemközti falon. Pasztellzöld háttér, középtájon fekete vízszintes csík vágja ketté, a jobb felső sarokban elnagyolt vörös kör, talán paca. Állítólag egy híres festő készítette. Reggel, talán ez a címe, de ebben egyáltalán nem vagyok biztos. A kép ronda és érthetetlen, állapítom meg minden alkalommal, amikor ránézek.

A szélsőségesek erősítői most még nagyobb teljesítményre kapcsolnak. Tisztán hallom, ahogy egy érces hang előbb vezényszavakat kiabál, aztán mintha ezernyi torok egyszerre üvöltene: „Mocskos multik! Mocskos multik!” Aztán ezt: „Rabszolgák! Rabszolgák!” Aztán ezt: „Hol a pénz?! Hol a pénz!? Hol a magyar pénz?!”

Az üvöltözés kirántja Viktort a kábultságból. Előbb rám, aztán az ablakra mered. Óvatosan követem a tekintetét. A szemközti irodaház tetejéről galambraj reppen fel. Talán a tüntetők zajongása zavarta meg őket, de lehet, hogy csak élelem után kutatni indulnak. A galambok előbb felénk repülnek, aztán, mielőtt az ablaknak csapódnának, hirtelen irányt változtatnak, és a szürke madárfelhő a hóval borított háztetők felett a belváros felé veszi az útját, az egyébként tiszta és hibátlanul kék égen.

– Miért nem dolgoztok!? – üvölti lihegve Viktor, miközben az ablakhoz ugrik, és az öklét rázza a tüntetők felé.

Már a helyemen ülök a titkárságon, és éppen arra készülök, hogy felhívjam Anikót, amikor Viktor kiszól telefonon.

– Lefoglaltad a Menzát? – kérdi.

– Igen. Ahogy kérted, az ablak... – sorolnám a részleteket, de Viktor már letette.

Délután.

Lájkolok egy képet Kriszti oldalán: egy gyíkfejű, frakkba öltözött férfi ül egy karosszékben. Aztán rövid habozás után egy másikat is, Kriszti és Évi a Bazilika előtt, a karácsonyi vásárban forraltboroznak. „Cukik vagytok!”, írom a képhez. „Köszí”, válaszolja szinte azonnal Kriszti.

Viktor kettőkor ér vissza az ebédből. Látszik rajta, hogy jó hangulatban van, az okát vigyorogva rögtön meg is osztja velem és Évivel, aki éppen nálam kávézik.

– Összeverekedtek – mondja csillogó szemmel, és a fejével az ablak felé int.

- Komolyan? – kérdi Évi.
- Most vittek el párat a rendőrök – közli nevetve Viktor.
- Ne!... – Éva hitetlenkedve néz hol rám, hol Viktorra.
- De igen! – dörzsöli a kezét Viktor. – Most megkapták!
- lelkendezik, aztán füttyörészve bemegy a szobájába.

Éppen egy Dóráról készült fotót lájkolok (az Andrassy úton, a Gucci kirakata előtt áll, fehér szőrmesapkában), amikor sms-t kapok Viktortól. „Mondd el szépen, hogy szopnál le?”. A kérdés mögött smiley.

Bár egyszerűbb lenne emailt írnia, Viktor mindig sms-t küld. Biztos forrásból tudja, hogy az iroda figyelteti az emaileket, a telefontársaságok meg a beszélgetéseket rögzítik. „Egyedül az sms-t nem tudják rögzíteni”, jelentette ki többször is.

„Mocskos módon”, válaszolom gondolkodás nélkül. Másodperceken belül jön a válasz: „Részleteket!” Jól van, gondolom magamban, aztán nekiállok. „Meztelenül, lehajtott fejjel várlak”, írom, de nem folytatom. Ismerem a ko-reográfiát, tudom, hogy most játszanom kell vele egy kicsit. „Tovább!”, jön a válasz. „Elém állsz, és én lehúzom a sliccedet”, felelem. „Aztán tövig a szádba nyomom”, veszi át az irányítást, mint minden alkalommal, Viktor.

Délután öt óra. Már három órája nem láttam Viktort. Nem írt, nem is telefonált. Szerintem filmet néz az interneten, mert gyanús hangok szűrődnek ki a szobájából.

Pontosan hat órakor lép ki az ajtón, és miközben rám kacsint, egy szórólapot tesz elé. „Dirty Santa Party HelloBaby”, áll a színes lapon, két Mikulásnak öltözött, szőke, műmellű, kurvás kinézetű lány között.

Este.

„Dirty Santa! Dirty Santa!”, kiabálja a mikrofonba a dj, aztán elhadarja, hogy éjfél-től fél egyig vodka-akció lesz, egyet fizet, kettőt kap. Évivel már egy órája bóklászunk a tömegben.

Csakúgy, mint én, vidéki lány, és albérletben lakik, de velem ellentétben, nincs senkije. Viktor neki is szólt a buliról. Most azt reméli, hogy talán ma összejön valakivel. Idefelé jövet megemlíti, milyen kedves dolog volt Viktortól, hogy elhívta. „Viktor jó fej”, jegyzem meg egy fölényes, de egyben sokat sejtető mosoly kíséretében. Egyelőre nem akarom, hogy többet tudjon.

Csupa ismerős mindenfelé, ügyvédi meg tanácsadó irodákból, bankokból és hasonló helyekről. Valamilyen megmagyarázhatatlan ok miatt majdnem minden vendég Mikulás-sapkát visel, és Fényt iszik. Az első ember, akivel találkozunk, a kollégánk, Gyuri, aki már részeg. Állítólag az egész osztályunk Viktorra vár, mondja, aztán a tömeg felé mutat, amely egyre nő. Hiába pásztázom a lézerefényekben felvillanó kifejezéstelen tekinteteket, és hiába mutogat egy sötét sarok felé kivörösödött fejjel Gyuri, sehol sem látom a többieket. Végül az egyik karzaton fedezem fel őket. Sötét, alaktalan csoport, néha végigfutnak rajta a lézerefények. Unott arccal bámulják a táncolókat meg a szemközti falra a zene ütemére vetített képeket.

Azzal rázzuk le Gyurit, hogy végére kell mennünk. Megvárjuk, amíg elfordul, aztán visszasomfordálunk a tömegbe, amely azonnal szorososan körbevesz bennünket. Újabb és újabb ismerős arcok. Minden férfi meg akar hívni egy italra, amit már-már lekezelő hangon utasítok vissza. Percenként ellenőrzöm az időt, Viktornak már fél órája itt kellene lennie. Évi egyfolytában sms-eket ír, és ő is egyre sűrűbben pillant az órájára, amit nem tudok mire vélni. Nem említette, hogy vár valakit. Amíg a tömegben nyomorgunk, a telefonom folyamatosan rezeg, folyton üzeneteket kapok. „Hogy szopnál le?”, kérdi Viktor már a tízedik sms-ben.

– Jó, hogy végre megjöttél! – próbálom túlkiabálni előbb a zenét, aztán a dj-t, aki közben bejelenti, hogy elkezdődött a vodka-akció.

– Jó a buli! – üvölti vissza Viktor, de a tekintete tompa és közömbös. A lehelete alkoholszagú.

– Már voltál valahol? – üvöltöm oda neki.

– Ja! – kiabálja, miközben a tekintete a termet pásztázza.

– Az Oscarban melegítettünk.

– Jó volt? – teszi fel az idétlen kérdést Éva.

– Jó! – rikkantja Viktor, és elindul a bárpult felé.

Mindhárman Fényt kérünk, amit meglepően gyorsan meg is kapunk. Mivel a tömegtől moccanni sem lehet, lecövekelünk a bárpultnál. Megpróbálok Viktorral beszélgetni, de nem figyel rám, két diszkóleszbit bámul meredten. A lányok, húsz körül lehetnek, fekete, strasszokkal kirakott koktélruhát viselnek, és szőkék. Kéjes mosollyal az arcukon, egymás ölébe ülve táncolnak, s a zene ütemére mozgatják előre-hátra a csípőjüket, tudomást sem véve az őket vizslató tekintetekről. „Még öt perc az akcióból!”, a dj üvöltése kirántja Viktort a merengéséből, és úgy néz ránk, mintha álomból ébredne. Egy laza mozdulattal átkarolja mindkettőnk derekát, s miközben finom, mégis ellentmondást nem tűrő mozdulattal magához húz bennünket, elégedett mosollyal az arcán bámulja tovább a zene ütemére vonagló két kiscsajt.

Éjjel kettő.

Már a harmadik pasast küldöm el, amióta Viktor elment a vécére, és én negyed órája várok rá. Évi is felszívódott. Azzal hagy ott, hogy meglátott valakit, de még visszajön. Mivel Viktor a tizedik hívásomra sem veszi fel a telefont, és az üzenetemre, amelyben azt tudakolom, hol van, sem válaszol, utánamegyek a mosdóba.

– Ti mit csináltok itt? – kérdem teljesen kiakadva, és egyben összezavarodva a csókolózó Viktor és Éva látványától.

Mintha lassított felvételt néznék. Mindketten felém fordulnak, aztán Viktor elengedi Évit, de a bal tenyerét továbbra is hátán nyugtatja. És ami a legjobban felkavar, hogy még

csak zavarba sem jön. Mosolyogva nevetgél, és hol engem, hol meg az egészen picire összezsugorodó Évit mustrálja, aztán már-már tárgyilagos hangon megszólal: – Lányok, mi lenne, ha most szépen egymással csókolóznátok?

Elakad a szavam, és minden megszűnik körülöttem. Hosszú, hosszú csend következik, csak a dj hangja töri meg időről időre. „Dirty Santa! Dirty Santa!” üvölti újra meg újra, és nekem az jut eszembe, hogy sohasem fogja abbahagyni.

Percek telnek el így, miközben hol halkabban, hol erősebben lüktet körülöttünk a zene.

– Na, lányok? – sürget bennünket Viktor, miközben én tompán, de érzékelem, hogy férfiak és nők mennek el mellettünk, és mindnek egyforma az arca.

– Ha... akarod – mondja rövid habozás után, szinte már suttogva Évi.

Viktorra nézek, ő biztatóan rám mosolyog, és én feleslegesnek érzek minden választ. Csak bólintok.

Só az észnek, cukor a szemnek

Molnár Judit Lilla szövegművészeti kísérleteiről

Az éppen összeomló Szovjetunióból emigrált, majd a művészeti élet tenyerén sztárként hordozott konceptművész, Ilja Kabakov megütőzéssel vegyes örömmel fedezte fel az európai és tengerentúli kiállítótérekben, hogy a falakon, vásznanon nem pusztán színek és formák, de betűk is sorakoznak. Érthetetlen volt számára a mindig is merőben vizuálisnak gondolt nyugati művészet engedékenysége. Úgy találta, mintha a vasfüggönyön túli kortársai hirtelen sőt öntöttek volna cukros eledelükbe.

Molnár Judit Lilla cukrozza és sózza is a művészetét. Mestere, Bukta Imre hozzáállása által óhatatlanul inspirált munkái a retina és a tudat, az oldott körvonalú akvarellek és a fejnehéz társadalmi problémák között oszcillálnak. Ez a termékeny mozgás eredetileg kényszerpályán haladt, amelyet a pályakezdő művész forma- és gondolatközpontú megközelítések közötti tétovázása jelölt ki. A dilem-

ma továbbra sem dőlt el, de közben az élet is elvesztette, és rögzült a két gyűjtőponthoz igazodó alkotásmód, melynek termékenységét mindene-előtt Molnár szövegművészeti kísérletei bizonyítják. Ezek a művek az angolszász kritikusok körében *textualart*ként címkézett, írásalapú (poszt-)képzőművészeti áramlat példái közé illeszkednek. A sűrű szövegsorok szövetéből szerkesztett képtípus keretei között Molnár olyan változatot munkált ki, amely – részben tematikai, de inkább formai okból – a legkönnyebben Glenn Ligon identitáskérdésekbe körmös-tül markoló stencilmantraíval rokonítható. Ligon és Molnár végtelenített ismétlődésből szövődő textusai monoton módon pattognak a szem előtt. A gépies repetíció mégsem lúgosodik sterillé: a sorok őriznek valami esendőt, emberit, ahogy helyenként egymáshoz súrlódnak. Persze Ligon még így is mázsás, kövér stencilkaraktereinél nyilvánvalóan személyesebbek Molnár kézzel írt – ha nem is kalligrafikusan, de – kislelemistáson jölfésült sorai.

Az ömlesztett írásból álló Molnár-munkák ugyanakkor – elmentében a szövegművészet példáinak zömével – nem pusztán azért

tartoznak az irodalom vagy a kaligramma műfaja helyett a vizuális művészet körébe, mert úgy tekintenek rájuk (keresetlenebbül: mert keretet kapnak és egy falon függenek). Ezek a textusok alapvetően is képként viselkednek. A hurkokkal teli betűhullámokat ugyanis Molnár színekkel társítja, és könnyen azonosítható formákká (nemzeti szimbólumokká, geometriai testekké) szabja. Ezen a kettős mibenlétén a leginkább Jay David Bolter fogalma, a „topografikus mező” segítségével tapogathatunk ki fogódzót. A szöveg és kép mediális illeszkedéseit bogarászó tucatnyi teoretikus halmozásából kiváló, de különösebb heurisztikus értéket sajnos felmutatni így sem tudó Bolter olyan képeket sorol a definíció alá, amelyek a térképekhez hasonlóan eltávolodnak az írás puszta leíró természetétől, s így egyszerre lép működésbe írott, illetve vizuális természetük. Tehát szólnak úgy az elméhez, mint a szemhez; az agy mindkét féltekéjéhez.

Molnár Judit Lilla az ellentétekre kihegyezett szöveg-képeivel hatványra emeli ezt a kettősséget. Mindenekelőtt két egyszerűen elválasztható, hétköznapi értelemben

vett befogadói pozíciót kínál fel. A betűk apró mérete miatt a filc- és tusrajzok elé lépő néző elsőként csak a sommás formákat és az azokat kitöltő sűrű, míves felületszövet finom remegését láthatja. A csalogató látványhoz közelebb lépve azonban a nézőből olvasó lesz: a szinte vibráló mustra kibetűzhetővé válik, végül tagolatlan mantrává áll össze. A kettős nézet csak az egyik a grafikákat alapvetően meghatározó dichotómiák közül. Molnár a kompozíciókat fizikailag is kettéválasztja, valamint több párhuzamos szinten ütköztet egymással fogalmakat, jelentéseket, színeket a műveiben. A Bukta-tanítvány társadalomkritikus munkái közé tartozik a sebtében kettészelt amerikai zászlónak tetsző *Hommage à Jasper Johns. A Stripes and Stars*-lobogót Árpád-sávokkal házassító kép a nemzeti gondolatot és a nemzetfelettség szellemiségét, illetve a nacionalizmus „popos” és radikális változatát ellenpontosza egymással, miközben banálisan érzékelteti az ellentétesnek tűnő fogalmak közös forrását. A politikai helyett a vizuális kultúrával foglalkozik a *Stroop kocka*-sorozat, amely egy klasszikus pszichológiai kísérlet interpretálása révén szem-

besíti a nézőt az agy és a szem ki- játszhatóságával. Molnár a kreatív feldolgozás mellett a sorozat további tételeivel tovább is gondolja John Ridley Stroop elhíresült tesztjét. A zöld és piros színek nyelvi-képi összemérésén túl egy holt és egy éppen hódító világnyelv, a latin és az angol beemelésével is „csavar” az első pillantásra végtelenül egyszerű kockákon.

Reflexív mű az *Esztétikus fogalom* is, amely saját maga által kovácsolt kulcs Molnár gondolkodásához, a fentebb említett, látvány és tartalom elsőbbsége közötti latolgotáshoz. A grafika révén a fiatal magyar művész – a concept art sáncain belül kedvelt módon – saját alkotófolymatát teszi transzparenssé, sőt kérdésessé. Nem csupán a mű előkészítése során, hanem magával az alkotással is azt firtatja, hogy esztétikusnak vagy magvasnak kell-e lennie a művészetnek. A dilemma feldolgozásához választott fogalom pár találó választás: *bonum et pulchrum*; jó és szép. Molnár kiindulópontja a középkori skolasztikusokat nyugtalanító probléma: az Ál-Areopagita Dénesnél szereplő, Platóntól kölcsönzött *kallosz* fordítása. A szó jelentésárnyalatai és

Dénes gondolatmenete megengedte, hogy a görög melléknevet jó és szép értelemben is átültethessék a latin nyelvbe. Az olvasó számára esetleg hirtelen jelentéktelennek és még inkább anakronisztikusnak ható kérdés tétje a középkorban korántsem a filológiai pontosság volt, hiszen a fordítástól nem más függött, mint a szépség általános érvénye. Ha a *kallosz* annyit tesz, mint *pulchrum*, akkor Dénes tekintélyénél fogva a szépség nem valamiféle járulékos elem, hanem minden létező közös tulajdonsága. A kérdés Molnár Judit Lilla alkotói vacillálása mellett ugyan erőltetettnek hathat, a szellemes asszociációkon végigfűzött ötlet és az izgalmas látványt eredményező, biztos kezű grafikus odaadás mégis meggyőző. Molnár nem modoroskodik a kezében taláalomra felütött súlyos könyvekkel, hanem a kortársainak többségéhez képest üdítően eszesen olvassa össze és írja egymásra a tudomány mindenféle szegleteiből kicseresznyézett problémákat, illetve a saját töprengéseit. Nem bánám, ha a társait is magával cipelné néha a könyvtárba. •

veress dani

A dadogás dialektikája

kabai lóránt: avasi keserű,
Szoba Kiadó, 2014

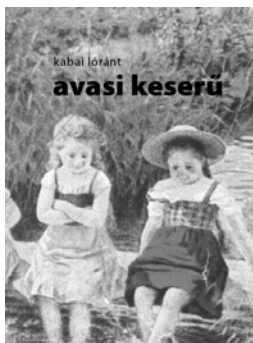
*„Hit: nem akarni tudni,
mi az igazság.”
/Nietzsche/*

*„tényleg tévedjen végre,
aki azt állítja, hogy a tagadás
nem változtat az igazságon”
/k. l./*

Kabai Lóránt összművészeti jelenléte nehezen ítélnélhető meg egy-egy mű alapján – ez esetben nem is ez a cél –, bár az *avasi keserű* című verseskötet valamiképpen átfedésben van azokkal a műfaji háttérterületekkel (film, zene, filozófia, fotó, képzőművészet), amelyek a költészeten kívül szerves részét képezik a Keresztury Tibor által „autentikus irodalmi zombiként” bemutatott költő tevékenységi körének. Elsősorban kompromisszummentességet, leplezetlen őszinteséget tükröznek a szövegek, a feltárulkozás azonban nem fordul szenvelgő magamutogatásba; *keserűdes könnyedséggel, rezignált távolságtartással* kezdődik meg a szerző fülszövegben említett élveboncolása.

„a versek tökéletesen elkülönülnek az életemtől, / amennyiben az életem mindaz, / ami a verseken kívül az enyém.” – írja Kabai az első ciklus (*váróterem*) egyik darabjában, és ezzel ki is jelöli körbekerített költészeti territóriumának határait. *„a vers nem valóság, miként az álom sem – undorra méltó, aki mást állít.”* – szól a könyv élethasználatiutasítás „munkacímű” második részének 13. bejegyzése, amivel már a látzatversekből (?) elpergő valóság kerül a középpontba, mintegy megfordítva a József Attila-féle világiány alkotó betöltésének iránymutatását. Ugyanígy kerül idézőjelbe megannyi művészi dogma, alkotáslélektani közhely, miközben megszüntetve őrződik meg valami (valaki?) a sorok mögötti világ(talanság)ból. *„ne írjak verset. vagy írjak nemverset”* – teszi fel a kérdést a lírai elbeszélő. Mert hogyan is lehet egyszerre eltagadni és felmutatni mindazt a függőséget, ami önmagunkhoz (emlékeinkhez, vágyainkhoz, kapcsolatainkhoz) köt – amit a szerző szavaival élve az én *vonagló koordinátarendszerének* is nevezhetünk. Rögtön hozzá is tehetjük, hogy Kabai költészetfelfogásának alapja éppen a névvész-

tésben van; abban az úgynevezett önarcképrombolásban (a költő kifejezése), amely egyidejűleg tépi szét darabokra, valamint gyűjti egy pontba az írások individuális hátterét, kialakítva a költő kísérleti énképének *magának-való-létét*. „*hát add fel magad, menekülésed értelmetlen, bár önzetlen karc a felszínen, mit épp csak érintesz, alulról, holott leginkább kettémetszenéd magad a látszat pengéjével, ha lenne éle, ha lenne élet, melyben így megosztva magad, primán egzisztálsz, add el magad, kettőt az egyben, vidd többre, és tedd tönkre, ha nem visz sehová, mi-nek vinnie kellene — — —*”

Ezzel együtt azt is megemlíthetjük, hogy a Heidegger nyomán (az autentikus létezést jelölő magánvaló létből) átformált egzisztencia egyfajta esztétikai létmódban leledzik, melynek *eltévedt derengésében* az emlékezés és a felejtés, valamint a tagadás és az igazság ellentétpárjai közt feszül ki az ugyancsak elmosódott poétikai horizont. Az ebből fakadó kontúrnélküliség egyébként a versek előnyére válik, melyek azonban

egy árnyaltabb struktúrájú kötetkompozícióban talán jobban érvényesültek volna. Az első ciklusban felvonultatott szövegek ugyanis kevésbé koherensek, mint például a befejező rész (*sötétkamra*) darabjai, sőt vannak kifejezetten zavaró elemek is – ilyen a rímes szonett-kísérlet vagy az esetlenül sikerült *Óda-átirat*. Az írásokat átszövő in-

tertextuális hálóban József Attilán kívül mások is „vergődnek”: Ady, -, Kosztolányi-, Ottlik-, Tandori-parafrízisok bukkannak fel, de Petri, Parti Nagy hatása is felfedezhető bizonyos részletekben. Ezek a reflexszerűen

beugró vendégszövegek nem alakítják átjáróházzá a költői világot, összességében jókor, jó helyen hangzanak el, egy-két erőltetettebb megoldástól eltekintve. Ugyanilyen hangsúllyal vannak jelen a társművészetekre való utalások: különböző filmek (*Sörgyári capriccio*, *Harcosok klubja*, *Sztalker*, *Szindbád*) és zenék (Mozarttól a Quimby-ig) idéződnek meg a parafrízisokon kívüli irodalmi referenciapontok (Dosztojevszkij, Szorokin, Kemény

István, Málik Roland), illetve a már említett Heidegger társaságában hivatkozott filozófusok (Kant, Wittgenstein) mellett.

„*van, akiben bárki törzsvendéggé válhat, másból törzsvendégek halnak sorra ki*” – olvashatjuk egy helyen, és valóban, az *avasi keserű* nem túl vonzó, felforgató terei ugyanannyira tűnnek belakhatónak, mint kiüresedettnek, ahogy a bennük feltűnő alakok (az éppen inszeminátorként „áldást” osztó ügyeletes isten, halott hajléktalankok, a depressziós ördög, vasgyári dolgozók stb.) is egyszerre használják ki és élük fel azt a tudást, amivel megmenekülhetnének az örökmozgó nihilátor mindent bekebelező, *mindenevő lakomájáról*. Fausti reminiscenciákat is tartalmaz az a töredékes, relativizáló retorikával operáló attitűd, amely nem átal „*letegeződni az árnyékával*”, hogy még mélyebbre áshasson saját lelki bugyraiban. „*Többszöri retúr ez a félelemtől a vágyig*”; végig oda-vissza ingázik a befogadó is, aki mintha mindegyik versben egy meg nem írt mű kódját olvasná.

„*oszd meg hát mindenkivel, ossz meg hát vele mindenkit.*” Ebben a mondatban sok minden benne

van a Kabai-féle költői kísérletből, amely keresetlen őszinteségével, az esendőség felvállalásának szerethető szertelenségével és kissé modoros, de póz nélküli lazaságával egyéni versvilágot képes létrehozni, ami a viszonylagos strukturátlanság, illetve a fölöslegesen túlbonyolított, költőivé avatott tudományos terminusok ellenére a közelünkbe férkőzhet. Mert ez a tékozlóan kereső, dadogó dialektika valahol mindenkinek a sajátja, ahogy a sajátosan hazai ízvilágú *avasi keserű* is, ami (nomen est omen) megfekszi, ám egyúttal ki is tisztítja a gyomrot. Mi mást is várhatnánk a miskolci *megalázottak és megszerítettak* „*keserű élvezet*” kínáló itálától? És mit várhatunk egy olyan irodalmi zombitól, aki még akkor sem ijed meg a saját árnyékától, ha az önálló életre kel. Úgy kell utánairamodni, retúrjeggyel a zsebben... „*Cseszd meg, kalandra fel!*” •

Papp Máté

Istent játszani

Geröcs Péter: A betegség háza, Kalligram, 2013

„Geröcs regénye érzékeny és kellően eszelős utalás, mélyen beránt az elme örvényeibe” – írja Dragomán György *A betegség házáról*. A szerző két világot teremt meg előttünk: egy morálisan beteg és egy mentálisan beteg ember világát, a csavar pedig az, hogy a két alak egy és ugyanaz. Geröcs újat hoz a betegségeket feldolgozó irodalmak eddigi alapképletébe: főszereplője, Schwarz Barnabás saját maga idézi elő tudatának megbomlását. Az előzmények közül eszünkbe juthat Barnás Ferenc *Másik halálja*, de korábbra tekintve Mándy Iván *Mi az, öreg?*-je is. Utóbbi mű több szempontból is analógiát nyújthat: az emlékezés motívuma, valós és képzelt világ átmenete ugyanúgy megjelenik benne, mint Geröcs első regényében. Azonban míg Mándy összemossa a két mentális állapotot – művének ereje pont ebben a szétszalazhatatlanságban rejlik –, addig Geröcs éles cezúrát von köztük, formailag és tartalmilag egyaránt. Az általa megje-

lenített két tudat szöges ellentéte egymásnak: a látszólag egészséges, ámde morálisan megkérdőjelezhető újságíró, Schwarz Barnabás magabiztos, mizantróp és manipulatív. A csökkent értelmű, autista jeleket mutató Schwarz Barnabás pedig kiszolgáltatott, jámbor és jólelkű, de emellett paranoiás és bizonytalan. Az olyan általánosnak értett fogalmak, mint „beteg” és „egészséges” ember *A betegség házában* megkérdőjeleződnek, sőt, a visszajükra fordulnak.

Az időrendben első elbeszélő maga a *kiábrándult értelmiségi*. Az újságírószakmában dolgozik, éleslátása és rideg magabiztossága hamar előreviszi pályáján. Legfőbb fegyvere fogalmazó- és vitakészsége. Azonban világlátása, emberekhez való hozzáállása több szempontból is problémás. A saját maga által kreált sztereotípiában élő alak nem tudja kezelni az emberi kapcsolatokat. A tudományos és terpeszkedő kifejezésekkel tarkított monológok jól jelölik a pozíciót, ahonnan beszélni kíván: „Ez a bugyi is önmaga tagadása volt. Ott léte valójában arra szolgált, hogy minél kevésbé legyen ott. Szabása – ha ugyan lehet egy tanga bugyival kapcsolatban

bármilyen miről beszélni – egy hiány volt, az önmagát felszámoló negatív tartomány.” (11) A figura tárgyilagosságával és állandó analíziskényszerével eltaszítja magától a körülötte lévőket. Érzelmi torzsága addig fajul, hogy embergyűlölete csúcspontján megöl egy prostituáltat. A konkrét mozgatórugók megismeréséhez a szerző viszonylag kevés támpontot ad az elbeszélés ezen szakaszában. Ezek közé tartozik rögtön az első oldalakon olvasható önreflexív rész: „A legtöbb ember barátkozni akart velem, s mert féltettem magam attól, hogy mások túl sok lelki terhet rónak rám, rideggé váltam, persze csak színleg. Aztán ellenséges és támadó arcot mutattam mindenki felé: az iskolában, az utcán, otthon, anyámék felé is. De közben tudtam: jó vagyok. Túl jó” (7-8), illetve árnyaló funkcióval bírhat a veterán főszerkesztővel, Lohással való kapcsolat is. A férfi mint példakép jelenik meg Schwarz előtt: precíz, tiszteletteljes ember, aki kívül áll a társadalom mocskán, de úgy, hogy nem bírálja azt. Egyfajta apafiguraként tekint rá a kezdő újságíró Barnabás, aki saját elhunyt édesapját nem tudja tisztelni: „mindig, mindent szégyelltem, csakugyan egy jól

idomított kispolgár volt.” (178), „[a]pám gyenge ember volt” (180). Azonban Lohász látszólag semmi érdeklődést nem mutat a fiatal fiú iránt, így saját tudtán kívül determinálja, hogy a fiú ne az ő útját válassza, hanem a könnyebbiket.

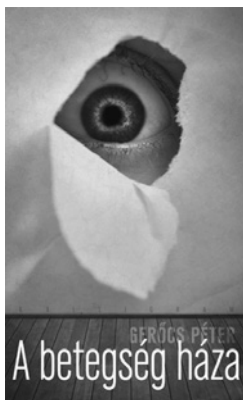
A gyilkosság előtt a prostituálttal folytatott monológ az előzmények felfejtése szempontjából elengedhetetlen, Barnabás ugyanis egyedül neki vallja meg családi sérelmeit, gyengeségeit. Apja, anyja és Lohász mellett bátyjával való kapcsolata is terítékre kerül: „bátyám titkos és szégyellt kis utálkozásában élhette ki azt a kevéske benne lakozó emberséget, amelynek elszenvedője én voltam” (188). A monológ végül a családtól Istenig jut el. Beszédes, hogy Barnabás azután öli meg a lányt, miután kifejti: „[e]gyetlen emberi szabály van: hogy soha, senki ne váljon Istenné” (191). A főszereplő mintha pont ezt felejténé el akkor, amikor dönt a prostituált életerőről, illetve amikor saját magát szándékos tudatlanságra ítéli, ezzel menekülve a felelősség elől.

Szöllősi Barnabás kritikájában terápiás írásnak nevezi ezt a szöveget. Azonban a szöveg őszintesége, referenciaképző volta meg-

kérdőjelezhető. A regény elején mintha az olvasót magát is megtevéstzenék Barnabás retorikai képességei. Hosszú monológokat olvashatunk a narrátort (és minket) aktuálisan körülvevő világról: politikáról, hippikről, egyetemistákról, kispolgárokról. A gyerekkori barát állandó színre léptetése is mintha afelé mutatna, hogy a cselekmény „megrendezett”. Megjelenésének hatására a szöveg valamiféle misztikus irányba mozdul: a mindig a legrosszabbkor felbukkanó férfi mint egyfajta baljós Mefisztó jelenik meg a műben. A hozzá kapcsolódó részek álmyszerűek, nem igazán tudjuk eldönteni, hogy a férfi valóban létezik-e, vagy csak Barnabás manipulatív monológjának egy szükséges példaszereplője. A traumatikus tett, a gyilkosság lesz az, amely megtöri a főszereplő magabiztos egyszemélyes drámáját. A regény legjobban sikerült részei közé tartozik az a leíró rész, amely kétféleképpen meséli el a szörnyű tettet, s amely a már említett monológban csúcsosodik

ki. Gerőcs ugyanis ebben egyszerre tematizálja a történetmondás lehetlenségét, és a trauma „elnémító”, sokkoló voltát.

A két, párhuzamosan futó szövegmegformálásában jelentős különbség észlelhető. Az autistának tűnő, beteg elbeszélő történeteszála jóval kidolgozottabb, árnyaltabb. Gerőcs lírai érzékenységgel rajzolja meg a paranoiás, bárminemű információt megjegyezni képtelen figurát. A beteg Barnabás egy padlásteri kisszobában tölti napjai nagy részét, gondozójával és bátyjával. Legfőbb tevékenysége az írás. S amíg a másik elbeszélő passzusainál megfordulhat a fe-

jünkben, hogy csak egy szerep szövegmegformálását olvassuk, addig itt a hitelesség megkérdőjelezhetetlen. Barnabás alapelve, hogy csak az történik meg, amit leír, ennyiben ütközik hozzáállása a másik elbeszélőével. Míg ott eszköz az írás – többek között a manipulációé –, itt maga a létforma, amely szükségszerűen őszinte. Az elbe-

szélő paranoiája és emlékezőképességének gyengesége tükröződik a szövegben: a gyakori ismétlések, megakadások, nagybetűs emlékeztetők a narrátor instabil állapotára utalnak: *„Egy papír vár az asztalon. El kell sietnem innen. Az áll a papíron, hogy mire Klárika megjön, el kell szökni. Ki az a Klárika? Klárika meg akar mérgezni!”* (113).

A kötet koncepciója két különböző naplónak az összejátszásán, párhuzamos olvasásán alapszik. Az írás napvilágra kerülését „a talált kézirat” bevett ötletével oldja meg a szerző. Gerőcs korábban is élt ezzel a toposszal, *Tárgyak* című kötetébe többféle fiktív talált szöveget is beépített (például Mészölytől, Márton Lászlótól). A közreadó Lohász kommentárját tekinthetjük a szerzői koncepció analógiájának: *„Nem művészi értéket tulajdonítok nekik, hiszen formájukat tekintve nemigen akaróznak rokonságot mutatni a regények szerkezetével, ám egy kis szerkesztéssel mindenképpen olvashatóvá válik bárki számára. Ha pedig valaki elolvassa, az író-szerplő többé nem Schwarz Barnabás, hanem egy igen részletesen megrajzolt, bárki olvasó számára tanulmányozható személy.”* (260) A két elbeszélő

szál érzésem szerint túl hamar ér össze, és bár ez a cselekmény idejét nézve logikus, tartalmilag mégsem az. Nem képződik meg az olvasó tudatában semmilyen egységes kép, mert a két elbeszélő szál között meglehetősen kevés az átjárás. A szerkezet és a bravúros nyelvezet mintha a regényszerűség rovására menne. Így *A betegség háza* felemás képet hagy az emberben: jól megformált, tág horizontú mondatokat, érdekes, de nem minden esetben árnyalt szereplőket, és ötletes, ám nem eléggé kidolgozott szerkezetet és alapszituációt. A szöveg bizonyos részei azonban – például a prostituálttal folytatott beszélgetés, vagy a beteg Schwarz Barnabás sajátos paranoid nyelvén megírt mondatok – arra engednek következtetni, hogy Gerőcs Pétert nem hiába emlegetik a Péterek nemzedékének folytatójaként. •

Murzsa Tímea

Versbeton

Korpa Tamás: Egy híd térfogatáról, FISZ, 2013

A fülszöveg – a szokásos „költő, irodalomkritikus” megnevezéseken túl – városlátogatóként határozza meg Korpa Tamást. A városlátogatással első verseskötetében sem hagy fel, otthonosan jövőnk-megyünk vele városok, utcák, házak, élmények, benyomások, szakrális terek és metapillanatok között. Mindeközben érdekes bújócskát játszik velünk, amennyiben az *Egy híd térfogatáról* első felében a távolságokat nem csupán érzékelteti, hanem növeli is olyképpen, hogy meglehetősen objektivitással tartja el magától vizsgálatának tárgyait: a tereket, tárgyakat, az ént, a nyelvet, a történelmet. Mindezt a lírai architektúra eleganciájával teszi, mialatt a versnyelv áradó masszájában a szóvá absztrahált valóság újra kézzelfoghatóvá sűrűsödik.

A sűrítettség jellemzi Korpa mondatait, mivel a versek egy részéből hiányzó központosítás erősebb értelmezési mechanizmusok működtetésére kényszeríti a

befogadót. A nyelv árad, folyik; nincs, ami útjába állna, néha olyan érzése van az olvasónak, mintha egy automatikus szövegérzékelő programba diktált szövegfolyam sodorná, ami nem akar megállni. Ezt a folyamatot pedig végig figyelemmel kíséri a beszélő analízáló tekintete: *„chatszoba vagy, tudod, az eljutás próbája / izgat. de ki üzent, kinek?”* (*Portré egy északi juharral*) A fény vezeti végig Korpa világán a tekintetünket. A felületről visszaverődő fény a szemén át válik nyelvvé: *„aki erre lépeget, visszaneéz ekkor, / megáll, elbizonytalanodik, letapogatja arcát a felkelő / fény, szeme a dermedt tárgyakat.”* (*A fal*). A szavakból terek, emlékek nyílnak: *„rég esett. egy sor, melyet belepett / az eső szó: elnézi, amint karjaid vigiliájába simul / a várakozás. az eső szóból nyíló terem.”* (*Napok II.*) Ennek a térnek önálló memóriája van, ezt a memóriát módosítva, a beszélőn át a nyelvben rögzíthető az új jelentés: *„28. ki világította át a nyelvet és nyújtja / a röntgen alá? / 29. hol a lenyűgözött corpus, ha monoklit visel? / 30. hiszen a szemeknél kezdődik a megértés / innen terjed el / helyhatározójával egy kizárólagos reggelen”* (*Napok I.*). A *Balkon*

de cluj felütése akár ars poetica is lehetne: „a forma legyen őszinte, de leplezze az alaprajzot”, miközben a megragadott nyelv-tér egymásba játszatásával – „a kontextust utcák és sétányok / sora, mint egy ágrajz, benőtte. de csitt!” (Come back) – minden város (benne az épületek) irodalomává válik.

A sűrítésnek az a módja, ahogy Korpa az időt és a teret egybekapcsolva megállítja a pillanatot, plasztikus, erőteljes képekben érhető tetten. „a másodperc – mikor felrobban az első / ketrec – telenövi a levegőt. kitágul a tűrés- / határ. belelóg a pánik. és az ég vákuumja szívoja / fel-fel az üvöltéscsikokat.” (Trialógus)

A változás mechanizmusai hasonló alakzatokban jelennek meg később is: „a fal, / mint roppant szilikon pukkad szét, kérgek, levelek szaga / növi tele levegőt” (A fal). Robbanásig tölti adrenalinnal a sorokat, ennek az adrenalinnak a muníciója pedig maga a történelem, a városokra, házakra rakódott jelentésrétegek egymásutánisága. Referenciális teretek (Svájc, Drezda, Kolozsvár,

Kúpele Štós, Patriarsije Prudi vagy az Alexanderplatz) evokálják a történelem, az irodalom eseményeit, szereplőit, akikkel a nyelven keresztül átalakítva, megragadva dolgozik a szerzőnek. Ehhez a szigorú anyaghoz közeledve pedig: „gyűlni kezd az adrenalin, / a térkép lassú peremén, ahol partot mos a hullám.” (A völgy erdőkerület) A múlt mechanizmusainak ma is működő

automatizmusai ellen dolgozó írói akarat feszültsége másutt is felbukkan a papíron: „a hetedik napon érte a megkísértés: visszakapta / az Adrenalint, s gyűlni kezdett szája szélén, / az az izgattott szürke lejtés, ami

egyszer hagy minden / nyomot.” (A gleccserből jött szent története)

A feszültség oldására a néha szabadjára engedett szójátékokkal némi könnyed fecsegés érzete kúszik a sorok közé: „egy ilyen szoba melyik kanyarban élhető el?”; „fel is, le is kút megnyúlt korongja” (Lelakolt szobák), vagy „ürülni kezded egy üveg mézsör, órák telnek el, lapok.” (Átkelés). Ebben a szertelenségben a nyelv szinte alkotótársként mutat-

kozik, ahogy a kontroll alól kibújva felbukkannak egy-egy sorban vagy „cserepekben dzsipek és chipek”. (Egy híd térfogatáról) Hasonló a helyzet a rímeléssel, melynek teljes hiánya mellett néhol olyan harsány párok bukkannak fel, mint a *norvég-sorvég, hídcseléd-hídpecsét, láb vét-kávét*, hogy aztán újra működésbe lépjen az autoreflexív versnyelv a szövegekben: „nyelvünk leperog / előttiünk, mint egy intro a Square fényreklámján - / és elbírja a főbűnt a szó lágy, arrogáns pereme, / a technikás sorvég.” (A hosszú napszak) vagy „míg az oldal tetején meglazul egy csavar, / félmondat csahol a pont után.” (Viszonylagos, de részletes)

A magyar és világirodalmi hagyomány jelenléte pontosan kitapintható a kötetben Bulgakovtól Csáthon, Ottlikon, Pilinszkyn, József Attilán át Téreyig és tovább. Megfog sok mindent, amivel csak kapcsolatba kerülhet, ám onnantól már semmi sem maradhat a régi. A szakralitás szelleme finoman leng, amiben ott érezhető a tisztelet, kíváncsiság, finom tamáskodás: „a télkertben gyanús vegetáció. júdásfa, golgotavirág, / passiógyümölcs”, „keresztkérdések szétválasztva, / kérdés és kereszt.” (Come back)

A tudatos kötetkompozíció kialakításának eredményeként a címadó vers mértani alapossággal kiszámítva a könyv közepén található. Ebben a helyzetben összeköti, egyúttal elválasztja a narratív játékban az elvonult, tárgyilagosabb hangvételő első szakaszt a második, sokkal személyesebb tónusú résztől. Az én markáns felbukkanása is itt érhető tetten: „a tehervonatok vagonjaiba rejtve föllazul az én”, hogy aztán a továbbiakban a kötet *Ülni kötelező* szakaszában eljusson ideig: „szemedben csodálkozás, hogy min csodálkozom / rajtad: láttál, Tamás? – kérdezheted. (Ülni kötelező). Az *Egy híd térfogatáról* című versben összefutnak idő, tér, történelem és irodalom szálai. A referencialitással bíró helynevek: „*Patriasije Prudi és / Alexanderplatz a híd két oldalán*” új értelmezési lehetőségeket vetnek fel, melyek ennek a hídnak hosszát egész pontosan 1607.99 km-ben adják meg Moszkva és Berlin között. Ezzel a híd Kelettől Nyugatig ível, át Európán, becsatlakozási lehetőségekkel az irodalomnak és a történelemnek. III. Vilmos I. Sándor cárról nevezte el az Alexanderplatzot, miközben a moszkvai oldalon azon a téren találjuk magunkat, amelyen

Bulgakov Wolandja is megjelenik a *Mester és Margarita*-ban. Bulgakov korábban már felbukkan a *Skótkockás* című versben, ahogy Ivan Nyikolajevics a *Napok I.*-ben, később pedig egyéb utalások rakódnak a szövegekre a II. világháborúval, annak szörnyűségeivel német és orosz oldalon egyaránt. Ennek a hídnak a térfogata befogadni képes az európai kultúrát, a múltat és a jelent, kibővítve a mesebeliség tartományaival, ahonnan a „*Grimm Road légköri zónák kereszteződéseinél / kapcsolódik a hídra.*” Ez a mesebeliség újító, friss forrása is lehet a konstruálódó jövőnek.

A szövegek sokrétű elemzésének lehetősége nagyon gazdag értelmezési mező feltárását sejteti. Az, hogy Korpa Tamás működésbe hozta ezt a mezőt, ígéretes teljesítmény. Első verseskötete izgalmas játéknyelvvel, narrációval, irodalmi hagyománnyal, olvasóval. Versbetont hoz létre a régiből, új narratíva megalkotásának igényével. Világa sűrű, masszaserűsége helyenként émelyítő, létezése határozott, és mindenképpen fgyelemre méltó. •

Balogh Ákos

Felszínes reklámvilágok

Kötter Tamás: *Rablóhalak*,
Kalligram Könyvkiadó, 2013

A magyar szociografikus próza hagyományának örökösei – a népi írók színrelépése óta – jellemzően a szegényebb rétegek felé fordítják figyelmüket. Kötter Tamás *Rablóhalak* című kötete ezzel szemben a rendszerváltáskor létrejött újgazdag rétegre koncentrál, és bár nem a szociografikus próza alaposságával, a kötet fókusza olyan szorosán egy társadalmi csoporthoz tapad, hogy elkerülhetetlen az összehasonlítás. Itt is egyfajta miliőirodalommal találkozunk, Budapest leggazdagabb ügyvédeknek, cégvezetőinek a mindennapjaiba vezetnek bennünket a novellák. A kötet nem szűkölködik a klisékben: a pénz és csillogás világát ígéri, és egy végtelenül felszínes valóságot mutat be. Szereplői menő klubokba járnak, a város legelegánsabb éttermeiben ebédelnek, alakjukról személyi edző gondoskodik. Mindezt sutba dobnak az azonnali élvezetekért, ezzel már-már embertelen ösztönlényekké degradá-

lódnak, akikkel nehéz azonosulni. De nem ez a legijesztőbb vonásuk: mivel nem kell dolgozniuk, csupán „reggelizni, ebédelni, vacsorázni különböző fontos ügyfelekkel, természetesen a cég számlájára”, lassan teljesen munkaképtelenné válnak, és ezzel együtt elvesztik a realitáshoz kötődő bármiféle viszonyukat éppúgy, mint jelentéssel bíró emberi kapcsolataikat.

A kötet tagadhatatlan erénye az erős kompozíció, az általa bemutatott világba fokozatosan nyerünk betekintést, ám mégis, az egyes történekekre könnyebb a szereplők révén emlékezni. A nyitónovellában, *A Mars* címűben megismerjük Tamást, aki a saját szemszögéből vázolja a kötet fókuszába helyezett újjgazdag réteg kialakulását és átlagos mindennapjait. A következő három írásban fokról fokra hatolunk mélyebbre, megismerjük az újjgazdag lélektant, szembesülünk a presztízscélokból tartott szeretővel, a gyorsan elhadart félmondatokkal, trendi frázisok mögé rejtett tehetetlenséggel és az egymásra olvadó mindennapok monotonijával. A kötet első szakaszát egy minden szempontból kie-

melkedő írás, a *Minden gyanú felett* szakítja félbe. Ez az a novella, ahol a minimalista írásmódot először érezzük indokoltnak: a horrorisztikus, thrillerre hajazó szöveg kitűnik hangulatával, a könyv általános miliójébe egyedül a főszereplő, a hihetetlenül gazdag, befolyásos és névtelen narrátor révén illik bele. A kötet második felében megismerjük ennek az életnek a receptjét is, egy új réteggel egyetemben: olyan fiatalok kerülnek ezúttal a középpontba, akik mindent megtesznek a látszatért. Pénzük csak időnként van, egyébként a Facebookra töltenek fel képeket a külföldi nyaralásaikról, miközben próbálják kihúzni a következő hónapig, vagy amíg végre meg nem hal a mitikus gazdag nagybácsi.

A novellák szereplői felszínes, kiüresedett alakok. A többségük bejárta, vagy legalábbis azt állítja, hogy bejárta a fél világot, de csak azért, hogy ugyanolyan éttermekben ugyanolyan ételeket egyen, egy kaptafára készült szórakozóhelyeken ugyanolyan nőket csípjén fel. A nő értéke itt pontosan kifejezhető, méghozzá egy igen egyszerű képlettel: a kinézetére adott pontszám egy tetszőleges skálán

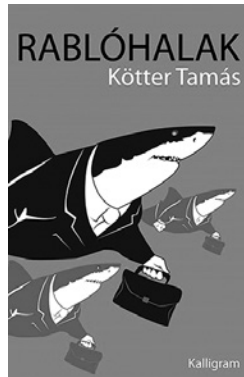
összeadva a rajta keresztül megszerezhető pénzzel, mindez pedig osztva az illető korával. Hasonlóképpen, a nők a testüket „*többnyire csak eszköznek tekintik, amivel hódolókat, pénzt, ajándékokat és gondtalan estéket szerezhetnek maguknak*”. Elég egyszerű rendszer, azonnal meg is tapasztaljuk hiányosságait. A kötet egyik legemlékezetesebb szereplője, Anna – aki két novellában is szerepel, a *Prágában*, illetve a kötet címét is adó *Rablóhalakban* – világlátott, független és önálló. Férfijellemzők egy hangsúlyozottan gyönyörű, fiatal nőn. Titka abban rejlik, hogy a divatos frázisok pufogtatását, az üresen csillogó, de mimeszép tekintetét és a félig-meddig megvalósított művészi ambíciókat a legtöbb férfi hajlamos összekeverni az intelligenciával. Ám így is a legtöbben áldozatául esnek, mígnem egy reggel arra ébrednek, hogy gyakorlatilag üres bankszámlával kénytelenek mindent újrazekedni, mert sikeresen beleölték minden vagyonukat a kisasszony legújabb vágyálmaiba (saját már-

ka, egzotikus utak stb). Anna javít a nemi arányokon ebben az erősen férfiak által uralt világban, valamint ő az egyik szereplő, akin keresztül a kötet a média manipulatív mivoltára is reflektál.

Hasonlóan emlékezetes figura a fentebb már említett Tamás is, akit helyettesével, Péterrel együtt két párnovella, a *Szajonara* és a *Híáavalóság és szélkergetés* mutat be.

A Tamás Japánba való áthelyezését feldolgozó két szöveg mindkét szemszögből bemutatja az eseményeket: míg a főnöknek teljesen mindegy, hol végzi ugyanazokat az üres póttvékenységeket, hol próbálja meg becserkészni a titkár-

nőket és fiatal gyakornoklányokat, addig Péter kénytelen szembenézni vele, hogy hiába is hitegetik az előléptetéssel, képtelen bekerülni a vállalati elitbe túlzott erkölcsössége miatt, valamint a megfelelő kapcsolatok híján. Tamás gyaníthatóan az író alteregójaként viselkedik, de csak gyaníthatóan, hisz annyi lehetséges életútját ismerjük meg, ahány novellában csak felbukkan,

mint például a *Marsban* vagy az *Isten halottban*, végül már konkrét személyként is nehéz rá gondolni. Tamás és Anna alakját két változatban ismerhetjük meg – egyrészt a novellák alakjaiként, másrészt magazinok riportalányaiként, a két kép pedig rendkívül messze esik egymástól, sokszor a média által költött személy az, aki magához vonzza a többi szereplőt, akik sosem ébrednek rá tévedésükre. Szerencsére nem ők a kötet egyetlen emlékezetes szereplői. A fentebb idézett novellaalakokon kívül mindenképpen érdemes megemlíteni Danielt, aki ténylegesen is tesz valamit saját boldogulása érdekében. Péter mellett ő az egyetlen kétségtelenül pozitív karakter a kötetben, és ezt két tulajdonságával éri el: képes dolgozni és gondolkodni. Nem véletlen, hogy a Daniel útját bemutató novellában kapott helyet Michel Houellebecq „vendégszereplése”, akit már a kötet hátsó borítóján is egyfajta előképként emlegetnek. „*A világ a fiataloké. Erről szól minden reklám*” – olvassuk Houellebecq szavait. A kötet minden szereplője ezt a reklámvilágot kergeti és próbálja örökre konzerválni magát benne.

Ahogy a fenti idézet is tükrözi, Houellebecq Kötter eszmei előképének tekinthető, de ennél semmiképpen sem többnek. Kötter Tamás ugyanis legfőképpen a történetekben alkot lényegeset, ám ez elsikkad egy idő után, lévén a kötetben nagyrészt ugyanazokat a körülményeket és tényezőket variálja, amitől a kötet nyelvileg hamar monotonná válik. Legjellemzőbb fordulata, az ismétlés – mely a folyamatos kliséket hivatott érzékeltetni, a klisészerű karaktereket bemutatni – a kötet negyedik-ötödik írása táján válik mesterkéltté. A monotonitás feloldására kerülhetett a gyűjteménybe az *Isten halott* című írás. Itt a kisemberek szemszögéből láthatjuk a nagyhalak világát, ám miközben mindenki lelkesen fitogtatja ellenszenvét a cégek vezetőivel szemben, pontról pontra ugyanúgy viselkednek, mint azok. A novella bizonytalan főhősnője, Anikó, ebből semmit sem érzékel, csupán a külső tényezőket látja. Nem tudja elhelyezni magát a számára felkínált modellek között: egyszerre mindegyiknek meg szeretne felelni, végül beleragad az unalmas adatrögzítő munkába és saját kisstílv életébe.

Bár Kötter Tamás új hangot hozott a magyar irodalomba, és ezt feltétlenül értékelnünk kell, kérdés, hogy meddig tud az olvasó számára érdekes maradni. Ha képes lesz a hangját megköszörülni és a történetek monotonitását feloldani, érdekes és maradandó írásokra számíthatunk tőle. Addig megmarad vele kapcsolatban az a kétes vonzerő, amely a pletykalapok sajátja: bár ábrándozunk az általa bemutatott életről, azért örülünk, hogy a történetek szereplői sem hiba nélküliek. Még szerencse, hogy a *Rablóhalak* csak irodalom. •

Füzi Péter

A szent egyediség dicsérete

Evellei Kata: Álombunker, PRAE.HU – Palimpszeszt, 2013

„Minden nappal összebb húzódik / az erőt adó sárgakék sugárzás” – olvasható Evellei Kata *Bebábozódás* című versében, melynek elnevezése és itt kiemelt két sora is reprezentatív lehet a költő első kötetét olvasva. Az *Álombunker* ugyanis jellemzően introvertált, már-már defenzív líráként mutatkozik be, amely mégis határozott, a szövegek együttes olvasatát követően könnyen felismerhető szerzői nyelven szólal meg. Mindebből következően a klasszikus- és késő-modernség alapos ismeretét sugalló versnyelv irodalmi teljesítményként biztató, tartalmi szempontból viszont kettősség jellemzi: gondolatisága viszonylag könnyen elsajátítható, a „bunker-filozófiára” adott válaszai, esetleges kitörési kísérletei ugyanakkor izgalmas retorikájú szövegekben fejeződnek ki.

A tartamhiány, a veszteségtől való félelem, az üresség formáinak

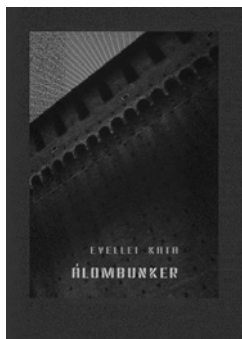
megragadhatatlansága a fő szemantikai környezete a kötetnek, leginkább a *Büntetésben* és a *Nyílászárók* című ciklusok esetében. A kötet vezércíme, az *Álombunker*, nem is ígér mást: menedékkeresést, pótvilágot, egy olyan közeget, melyben a világgal való súrlódás nyomait hordozó lélek biztos pontra lelhet. A gyűjteményt bevezető *Útravalóban* nyilvánvalóvá válik (hasonló tapasztalat artikulálódik a *ját-szóházban* is), hogy ezt a szerepet leginkább az emlékezet képes betölteni, amely azonban így is csupán „a vízbe kavicsként süllyedő”, „mini-atúr súly”, „zárvány”.

(5.) A *Gestalt* című vers pedig ki is fejtí lélekinterpretációját: a költeményben megszólaló lírai alany pauszpapír-vékonyágú entitásként látja magát, aki az „üresség formái” közé, „az ismeretlen fal síkjába” simulva nyerné el valóságos fizikai közegét. (16.) Nem egyértelmű azonban, hogy elrejtőzésről van-e itt szó, vagy egyfajta *gestalt*-lét beismeréséről. Mindenesetre a lélek mint lenyomatokat hordozó mé-

dium értelmezése használható a későbbiekben, például éppen az emlékezet lehetősége kapcsán. S egy ilyenként elgondolt lélekfogalom valóban csupán retroverzív nyugalomra lelhet, főleg, ha a hangsúly meglévő dolgok folyamatos elvesztésére esik: „Ahogy én is egyre széjjelebb esek, / lassan kezd kínossá válni, / hogy minden egyes névsorolvasáskor / egyre több az igazolt hiányzás

/ Félő, hogy így sohasem lesz kész a leltár” (17.)

– olvasható a *Leltár* című szövegben. Itt is megnyilvánul Evellei „bunkerfilozófiája”: a keservesség jelenben kialakult érzete amiat, hogy a jövő és a benne lévő emberek

lassan elfogynak, mindamellet, hogy a múlt sem válhat igazi élménnyé: „Egy kissé talán nyugtalanít, / hogy lemaradtam a gyerekkoromról, / félig-meddig átaludva mindent, / és amitől félttem, ... / mire körülnéztem, nem volt sehol”. (Uo.) Érdekessége, hogy éppen azért fogható fel a vers József Attila *Kész a leltár* című szövegére adott válaszként, mert ez utóbbi kizárólag múlt időben veszi számba a cikkelyeket, míg Evellei

a műtellek taglalását követően a leltározás lezárhatatlanságával, az emlékezés kifeszített jövőbeliségével zárja költeményét – leltárja emiatt „nem kész”. Alapvető tapasztalata a versnek, hogy a történet pillanatában nem tudatosul az esemény, emiatt is juthat a kötet egészét tekintve arra a megállapításra az olvasó, hogy a lelki nyugalom és biztonság kizárólag az emlékezetben keresendő. Itt szóba jöhet személyek felidézése, mint például a *Költöztető* című szövegben, melyben függőségeiben mutatkozik meg egy alak, illetve a *Fertőtlenítés*, az *öreg*, vagy akár a *krónika* című művek kapcsán.

A befelé fordulás benyomását kelti és annak igen kifejező példája a *világítóudvar*, mely egyaránt jelöli ki – még ha ez nem is formalizálható egyértelműen a szövegben – a lírai alany pozícióját („*akna megmenekülhetetlen / önmagába csukódása*”, 23.), illetve ezzel összefüggésben egy olyan szemantikai-filozófiai fixpontot, melyből a versek gondolatisága eredeztethető: „*odafönről ide le ahonnan / kikerülni nem soha többé*”. (Uo.) Az olvasó könnyen felismerhető lírai világot kaphat, melynek kibeszélője örökkön a

veszteségen csüng, legyen szó saját magáról („*lassan egyszínű leszek a falakkal*” – *játszóház*, 19.) vagy akár „párjáról” („*Mozdulni sem merünk az élek között, / lassanként mégis elkoptatjuk egymást, / mint az üresen önmagát őrlő fogsor*” – *Éhség*, 34.); s akinek jellemző hangulata egy kórterem-élményből táplálkozik, ahol az égbolt is csak tapéta, „burok”, aki a világ berendezkedésének áldozataként mutatja be magát: „*minden éjszakám / egyre álmatlanabb, egyre jobban / félek a körém gyűlő percek-től, / óráktól, napoktól, amelyek tudós / szenvtelenséggel tanulmányoznak*”. (*Kórterem*, 12.)

Ezt a sötétséget valame-lyest oldják az önironikus szövegek, mint a már említett *Vonalas füzet* „töviskoszorút” viselő „*búvalbaszott leányzó*”-képe (25.), vagy például a *kössük össze a(z)* felszólító módban kezdődő, sajátos performativitásra és olvasói aktivitásra csábító szövege. Két oszlop, egy a melléknévi igeneveknek, egy a tárgyragos főneveknek, melyek könnyen a kötet jellegzetes cselekvéseit és fogalmait felsoroló paradigmaként értelmezhetők. S ugyan valószínűsíthető párja van mindegyik szónak, a szöveg

érdekessége abban rejlik, hogy az melléknévi igenevek bármelyik főnévhez passzolhatnak, demonstrálva és dekonstruálva – s ennyiben ironizálva is fölötte – a kötet jellemző szókincsét. Az „elrontott” igéhez passzolhat ugyanis akár a „szavakat”, az „éjszakát”, a „hallgatást”, a „metaforákat”, de a „veszeke-dést” kifejezés is. Több ez azonban még az öniróniánál és az önmagát lebontó versnyelvénél is: jel- és nyelvelméleti modell, mintha egy kézikönyv példaszövege volna. Szépen illeszkedik ez a szöveg a kísérletező, avantgardista, vagy épp a posztmodernnek mondott, nyelvjátékokkal „makettező” művek hagyományába.

Az emlékezést mint lehetőséget talán leginkább reprezentáló szöveg a *Készülődés*, melyben „az egyre nyúló árnyék” tövében lajstromozza személyes tárgyi kultúráját a lírai alany, s itt már jellemzően a par excellence emlékezet értelmezéstől, nyelvi eltávolítástól mentes, személyes, materiális szimbolikája működik: „kavicstükrön megcsillanó délelőttök”, „kisvárosi fagyaltárusok tört angolja”, „a hullámok magzatvízmelege” jut szóhoz. (35.) Olyan emlékezetpon-

tok ezek, melyekben a személyek csak úgy férnek meg, ha elismerjük, hogy azok a nyelviség metafizikus súlya alatt nyögnek: „*újabb réteg / teret beszéltünk magunk közé: / gyorsabban nő, mint a kristály, / ... jól szigetel, hogy meg ne halljuk / egymásra dobott szittkainkat, / ahogy mélyen a ránk rakódott / mondatok súlya alatt nyöszörgünk*”. (40.) E talált tárgyak megtisztítása az emlékeket a képiség felé tolja el, s ebből következően nem véletlen, hogy innentől fogva – a záró ciklusban – leginkább képekben gondolkodik a kötet.

Az utópia maga is képként, a be nem következő, pozitív jövő képként írható körül. És működőképes lehet az *Álombunker* záró ciklusának, az *Utópiának* a korábbi retrospektív és introvertált beszédmódra adott egyenes válaszként való értelmezése. A szövegek többsége a rájuk jellemző képiségből kiindulva hasonló szerepet tölt be, mint a személyes tárgyi emlékezetre, és az általában vett emlékezetre való hagyatkozás. A kép mozdulatlansága, egyoldalú felkínálkozása a szemlélő számára filozofikus menedékhelyként is elgondolható. Az *Előeste*, a *Kivilágos*

kivirradtig remedializációs Hopper-értelmezése, az *Erkélyek* tagolt képvisége, az *Esti mese*, vagy a *Kánikula a Bem utcában* egytől egyik piktúrák, általában szentenciák nélkül. Nem véletlenül él a szerző gyakran a megszemélyesítés eszközével, a környezetből jellemzően kivonulnak az emberek, csak a szemlélő marad, aki kimozdítja a tárgyakat pusztá tárgyiságukból: „*a nap elfáradt, már nem figyel, / megunt miniket, és most aludni megy*” (*Esti mese*, 56.), vagy egy másik példával élve: „*A házak morajlása körbeér, / s a feltorló hullámsötétben / egymásba csukódnak az ablakok*”. (*Előeste*, 51.) Nem állítanám azonban, hogy ezek a szövegek a korábbi sötét hangulatról fordítanak el tekintetüket, az ábrázolt napszakok és helyek – alkonyat, este, hajnal, illetve az olaszországi képek (*Erkélyek*), a „betonszöke” vasútállomás (*Az állomáson át*, 58.), valamint a gondolatúzó nyári forróság (*Kánikula a Bem utcában; Sugárzás*) –, melyek az emlékezet képei, csak ideig tartó, hűs borogatások: „*elkopnak lassan a délutánok is*”, „*az aranykárpit fölhasad, / és kiomlik az összegyűlt sötét*”. (*Bebábozódás*, 70.) Az utópia lemondó, ám mégis aktív – mert magát a

(jövő)képet létrehozó – szomorúsága koherens egységben áll a kötetten végigvonuló rezignált alaphangulattal.

Gyakori tartalmi-retorikai önisméltése ellenére, gondolataiban következetes első mű az *Álombunker*. A kötet egyik legkifejezőbb és legérettebb alkotása, s talán filozófiai csúcspontja az *Emlékpark*, mely az *Utópia*-ciklus szerves részeként az allegória és a szimbólum közös fonákján egyensúlyozó – újfent – képábrázoló szöveg. A pusztulást lemondással és megértéssel kezelő vers megindító és gondolatébresztő retorikája szépen summázza a lírikus újra és újra jól felismerhető alapgondolatát, a szent egyediség megtartására való felszólítást, mely az egyetlen fegyverünk a romlás ellenében: „*Egy elvágódó fa üvöltése / ívet húz az égre, míg földre dől. / ... Ahol állt, a helyet / sóval hintsetek föl, ne ültesetek / csemetéket sem oda, mert csak eltakarja, / hogy már nincsen ott, ami a legfontosabb*.” (*Emlékpark*, 73.) •

Makai Máté

E számunk szerzői

Balogh Ákos (1975) PhD-hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Bezsényi Tamás** (1988) PhD-hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Bödecs László** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Szombathely–Budapest* • **Evellei Kata** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Pécel* • **Füzi Péter** (1991) egyetemi hallgató (ELTE-BTK), *Kecskemét–Budapest* • **Gerócs Péter** (1985) író, esszéista, kritikus, PhD-hallgató (ELTE BTK), *Budapest*, legutóbbi kötete: *A betegség háza* (Kalligram, 2013.) • **Jónás Tamás** (1973), költő, író, legutóbbi kötete: *Lassuló zuhanás* (Magvető, 2013.) • **Juhász Tibor** (1992), költő, *Salgótarján* • **Kabai Lóránt** (1977) költő, szerkesztő (Műút), *Miskolc–Budapest* • **Karsza Andrea** (1986) blogger, a Moly szerkesztője, a Merítés rovatvezetője, *Kecskemét* • **Kötter Tamás** (1970) ügyvéd, üzletember, író, *Csorna*, legutóbbi kötete: *Rablóhalak* (Kalligram, 2013.) • **Makai Máté** (1986), író, kritikus, doktorandusz (ELTE BTK) • **Mizsur Dániel** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Molnár Judit Lilla** (1991) képzőművész, egyetemi hallgató (MKE), *Nyíradony–Budapest* • **Murza Tímea** (1992) egyetemi hallgató (ELTE BTK), gyakornok (Kortárs Online), *Budapest* • **Papp Máté** (1987) kritikus, esszéíró • **Szálinger Balázs** (1978) költő, legutóbbi kötete: *Köztársaság* (Magvető, 2012.), *Keszthely* • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Ára: 350 Ft

9 772060 320008

1 4 0 0 1